

Fondazione Diabete To
Museo del Diabete

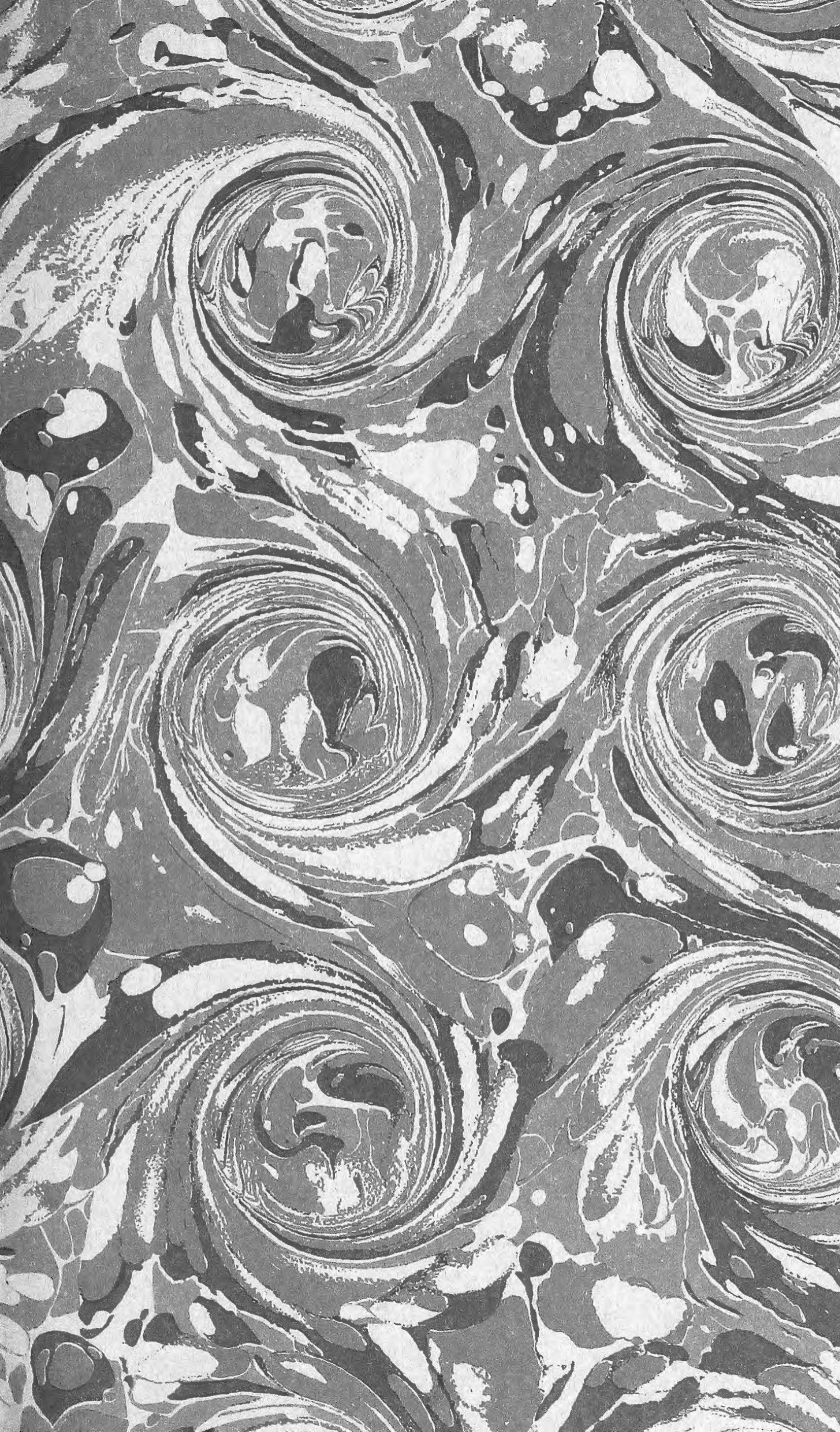
Libri Antichi

70

no del gusto, sul polso delle arterie, ecc.; Castiglioni, 461, 744; "Bellini discovered the renal excretory ducts Bellini's ducts and advanced a physical theory of the secretion of the urine"; Bellini realized the value of the urine as an aid to diagnosis and insisted on its chemical examination in pathological conditions"; Garrison-Morton, 1299, 4162). Eccellente e rara edizione simile dell'ed. di Bologna.

Bellini realizzati da G. Gariboldi.
 analyses in pathological conditions, Gariboldi.
 zione dell'opera omnia del grandissimo anatomo-fisiologo.
 5. BERENGARIO DA CARPI. De fractura calvae sive cranei (Facsimile dell'ed. di Bologna del 1518) accompagnato da un'illustrazione di G. Gariboldi.
 zione dell'opera omnia del grandissimo anatomo-fisiologo (Facsimile dell'ed. di Bologna del 1518) accompagnato da un'illustrazione di G. Gariboldi. Pres. B. Pistacchio.

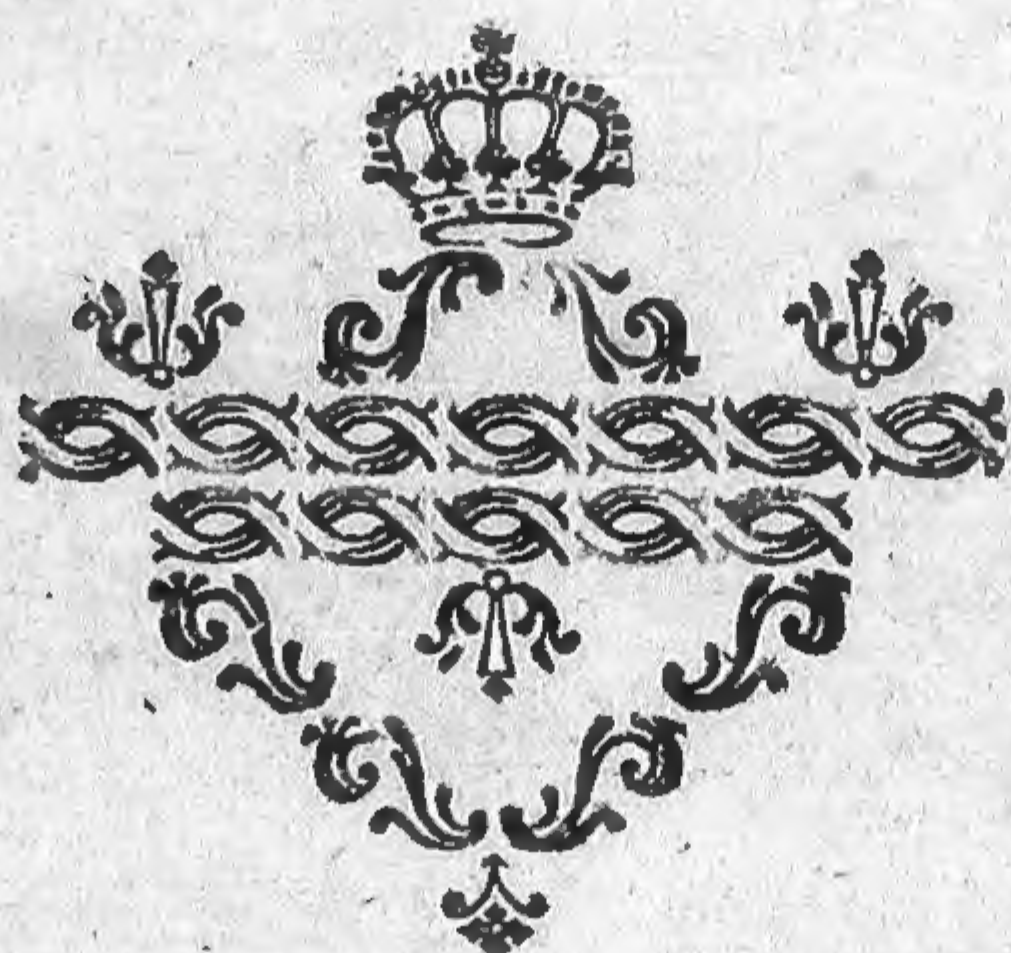

13548

DOMINICI COTUNNI
PHIL. ET MED. DOCT.
DE
ISCHIADE
NERVOSA
COMMENTARIUS.

V I E N N Æ,
Apud RUDOLPHUM GRÄFFER. 1770.

Prostant Lovanii,
Typis JOAN. FRAN. VAN OVERBEKE,
Sub signo Lampadis Aureæ.

11/17/73 10:10 AM

1900 0113 13 1119

30

EDWARDS

ASOVYIA

2519 АТИЭММОО

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Адрес: Ленинград, С. 120.

1. *Thymus* *serpyllifolius*

THIS COPY FROM THE OVERSEAS

1911-12-13

150-10

ILLUSTRISSIMIS ATQUE
EXCELLENTISSIMIS

VIRIS

MAGNI NEAPOLITANI

INCURABILIIUM NOSOCOMII MODERATORIBUS

ANGELO MARCHIONI

DE

CAVALCANTIBUS,

*Equiti consentino, Regiæ Cameræ Summariæ
Locum tenenti, Nosocomii Protectori Delegato.*

LEONARDO DE TOCCO,

*Hispaniarum Magnati primæ Classis, Equiti Di-
vi Januarii, Montismiletti Principi &c. &c.*

JOANNI PIGNONO DE CARRECTO

Patricio Neapolitano.

CAROLO PAULETTO

Regis Consiliario.

HORATIO GUIDOTTO

Caussarum Patrono.

MARCO TURRIO.

JOSEPHO CALIPHANO

DOMINICUS COTUNNIUS F.

CUm nonnullas haberem observatio-
nes, in hoc Vestro peractas Incura-
bi-

*bilium Valetudinario, ad illam ischiadem
pertinentes, quæ sævissima omnium, &
frequentissima nervis pertinaciter inbæ-
rescit; constitui nuper MODERATO-
RES AMPLISSIMI, dum parumper
me subtraherem considerationi malorum,
quæ hoc ipso tot per menses vidimus an-
no, eas omnes in ordinem digerere, ut li-
bro complexas aliquando evulgarem. Ete-
nim nonnihil utiles hominum generi esse
posse videbantur, & otii causas quæreba-
mus in litteris avidissime. Quumque horis
aliquot subsecivis eas tandem ordinassem,
constituissimque in præsens invulgare, no-
lui committere ut opus proxima fætura
natum quidem apud me, sed domi Vestræ,
Vobis insciis, nullisque patriis insignibus
decoratum in publicum extaret. Sum nam-
que non mediocriter veritus ne homines in-
genio leves, & alienis operibus detraben-
dis intenti, quorum ubique gentium copia
non deest, illud ex facili opinarentur,
non curasse me ut de illo Vos cognoscere-
tis, quasi parum auctoritatis, & orna-
menti habere posset a Vobis. Quo crimine
nullum, puto, de me posse absurdius co-
gitari, neque hoc tempore gravius aliud
mibi posset affingi. Qui enim inter maxi-
mas rationes, quibus potissime sum per-
motus, ut hujus opusculi editionem quo-
dammodo festinarem, illam habui præci-
puam, atque adhuc præ me fero, quod
ita*

*ita longe peroptatam Vos publice alloquen-
di honestam occasionem mihi compararem,
principi fructu laboris mei turpi ista ca-
lumnia privarer omnino. Etenim quibus
sentio me esse devinctum immortalibus be-
neficiis, habendus videar ingratiissimus,
si quam referre nullo modo possim, publi-
ce saltem gratiam non enitar habere. Pro-
be scilicet reminiscor ex quo tempore Me-
dici munus in hoc Vestro Nosocomio mihi
decrevistis; nimirum per hos integros de-
cem annos; nullam de me Vos bene me-
rendi præterivisse occasionem. In primis
autem memini; & tantæ voluntatis in
me vestræ mecum vivet memoria sempi-
terna; mihi Vos tertium vix agenti su-
pra vicesimum annum gravissimam pro-
vinciam ultro demandasse, ut scilicet in
hac Vestra Regia Academia selectissimos
Adolescentes in re Chirurgica erudirem,
cujus potissimum facultatis studio in hoc
Vestrum Nosocomium confluunt numero-
sissimi. Quod munus cum memini ante me
nisi doctrina præcellenti fuerit a Vobis sa-
pientissime creditum, cumque meo tempore
competentibus Claris Viris sit denegatum,
mihi datum pene ephebo, satis ostendit
quantum Vos mediocritati meæ, non qui-
dem ingenii, quod semper sensi perexiguum,
sed diligentiae & sedulitatis in quibus cer-
te conor nemini concedere, jam pridem
tribueritis. Cui Vestro perbenigno de me*

judicio an pro viribus respondere semper
sim connisus, non adeo mea fide Vobis pro-
fitebor, ut non simul eos omnes excitare
possim testes ejus rei peridoneos, quotquot
mibi sive Nosocomii, sive externi adoles-
centes prælegenti affuere. Constat enim in-
ter omnes, qui per hos septem fere annos
partim publice privatimque docentem me
audiverunt, partim in illis, quas fre-
quentes habui, Chirurgicis, Anatomicis-
que dissectionibus demonstranti assistere,
quanto semper opere in his contenderim,
ut Adolescentium studia promoverentur.
Et quamquam fuerint non obscura, ne-
que, in tanta vigilantia Vestra, Vobis
ignota ista qualislibet diligentiae documen-
ta, ea tamen sæpe optavi publico etiam
aliquo monumento tamquam ipsismet Ve-
stris oculis subjicere. Non enim facile di-
xero quanto studio adhucusque flagrave-
rim efficere ut Vobis apertissime constaret
conari me quantis viribus possem (uti-
nam tantis, quæ voluntatem Vestram,
atque muneris dignitatem exæquarent)
ne expectatio de me Vestra Vos omnino
fessellisse videretur. Atqui hæc fuit ratio
præcipua cur inter summas temporis an-
gustias, aliasque longe difficillimas occu-
pationes in edendum hoc opus nunc potis-
simum incubuerim; quod etsi maximam
partem ad Medicum pertineat, non pauca
tamen habet ad Anatomen, ipsamque me-
den-

dendi artem pertinentia, quæ Chirurgum
vel ornent vel perficiant. Itaque Vos,
PRÆSTANTISSIMI VIRI, quibus ob
maxima in me merita, sacrum hoc opus,
dicatumque volo; si vacat inter maximas
illas curas, quibus ad publicam utilitatem
destinemini, oculos ad hæc parva conver-
tere, tanquam grati animi signum hoc
munusculum spectatote, frontem ei sere-
nam ostendite, tutela Vestra & patroci-
nio ornate. Sic ei per Vos, veluti dote
aucto, pretium accedet, auctoritas, &
ornamentum; stabitque mei erga Vos ani-
mi, Vestrorumque erga me benefactorum
monumentum sempiternum. Dumque tot
alia Vestra egregia opera, publicum sci-
licet magnificentissimum Sepulchretum lon-
ge ab Urbis mœniis, divino quodam in-
stinctu, nuper a Vobis exstructum; solli-
cite per vos multiplicata, diligenterque
instructa & instituta, in nupera morbi
strage ægrotantium Claustra; in summa
illa annonæ caritate mire servatum hoc
illustre Nosocomium, quantum prudentia,
& vigilantia præcellatis mirifice prædi-
cant; hoc meum quaecumque ingenii opus
quam sit Vestra in bonas litteras, medi-
casque in primis disciplinas egregia vo-
luntas notum omnibus efficiet. Ita Vos
DEUS, EXCELLENTISSIMI VIRI,
singulos in publicam utilitatem servet diu-
tissime incolumes, & jubeat universos huic

Nosocomio, quod mirabili prudentia moderamini, diutius præsidere, ut sub quorum tutela cœpit mirifice splendescere, perfectum culmen dignitatis acquirat.

*Neapoli quarto calendas Decembris
MDCCLXIV.*

LECTURIS SALUTEM

DICIT

HENRICUS CRANTZ.

ORnatissimi doctissimique Viri Domini Cotunni Medici Neapolitani studium anatomico-practicum, quo, præter alia utilissima monita, morbi coxarii radicalem & felicissimam curandi rationem, desumpsit, non mea aut præfatione aut aliorum laude indiget; dum crudelissimo percurati morbo nostrarum regionum ischiadici felicitatem Auctori continuo precantur & illum commendant cœlo. Ideo vero præfari visum est brevibus, ut etiam exstaret meæ erga clarissimum hunc virum observantiæ, & erga discipulos meos, qui hunc commentarium impense expetebant amoris monumentum. Valete.

C A-

CAPITUM SUMMA.

Ad III. SWIETENUM.

PRÆFATIO.

I. Ischiadis definitio, & etymon. II. Genera ischiadis duo: arthritica, & nervosa. III. Nervosæ ischiadis species duæ, antica, & postica: utriusque descriptio. IV. Nervosæ ischiadis posticæ proprietates. V. Sedem ejus in ischiadico nervo esse, doloris positus, & directio ostendit. VI. Evincunt etiam symptomata. VII. In his symptomatibus est tabes ischiadicæ sedis, quæ differt ab ischiadica HIPPOCRATIS tabe. VIII. Causa ischiadico nervo dolorem inferens in ejus vaginis residet, venitque ad	vaginas, vel a spina, vel a propriis arteriis. IX. Spinæ cavum circa medullam spinalem completur humore. X. Similis etiam est humor circa cerebrum, & cerebellum. XI. Cur eum spinæ, & cerebri humorem non perviderint Anatomici. XII. Quomodo possit pervideri. XIII. An hic spinæ humor sit secundum naturam. XIV. Spinæ humoris origo ab arteriis est exhalantibus: ad eum etiam venit pars humoris ventriculorum cerebri. XV. Cujus ventriculorum humoris miscellam non redarguit,

guit, quod spinæ humor coagulari non possit, cum ne ventriculorum humor coaguletur.

XVI. Non fidendum experimentis, quibus ventriculorum humor coaguli videtur particeps; sunt namque fallacia.

XVII. Sic etiam urina inventa particeps coaguli.

XVIII. Et vapores omnes interni coagulum habere visi sunt, qui naturaliter sunt impotes coaguli: in his humor pericardii.

XIX. Pectoris etiam vapor, abdominis, & testium.

XX. Fiunt tamen vapores præter naturam coagulabiles.

XXI. Ratio cur coagulari non possint secundum naturam.

XXII. Et cur præter naturam coagulabilem indolem acquirant.

XXIII. Non est ergo fidendum experimentis, quæ aliquid coa-

gulatum in vaporibus ostendunt.

XXIV. Spinæ vaporis aliqua portio nervos spinam egressos potest comitari.

XXV. Non ejus tamen originis potuit humor esse, quem a nervis MALP IGH IUS expressit.

XXVI. Erat ille humor ab arteriis, quæ humorem exhalant in nervorum vaginis.

XXVII. Hic vaginalium humor aut quia multus, aut quia acer in ischiadico nervo est, gignit ischiadem.

XXVIII. Et in ischiadicis nervis vaginæ ob amplitudinem ei morbo sunt opportuna.

XXIX. Tum etiam ob levem, quam habent musculorum appressionem.

XXX. Hæ sunt causæ ischiadicum nervum præ reliquis machinæ nervis ad ischiadem prædisponentes.

XXXI. Quibus causis dis-

- disponentibus pares etiam sunt in nervo cubitali, quæ æquis ideo noxis est opportunior.
- XXXII. Quomodo symptomata omnia nervosæ ischiadis posticæ ex illis causis oriuntur.
- XXXIII. Nervus ischiadicus longam ischiadem patiens fit hydropicus, isque hydrops sæpe stimuli effectus est, a quo crampi oriuntur.
- XXXIV. Hydrope perfecto, fit ischias intermittens.
- XXXV. Dissectio cadaveris ischiadem passi.
- XXXVI. Hydrops ischiadici nervi secundum ipsum dolentis nervi tractum extenditur.
- XXXVII. Tria posticæ ischiadis nervosæ stadia sunt.
- XXXVIII. In primo stadio sanguinis missio necessaria.
- XXXIX. Ex ipsa parte affecta sanguis utilius educitur.
- XL. Utilis alvi educio maxime per clysteres.
- XLI. Frictionum utilitas, & modus: auxilia alia frictiones imitantia.
- XLII. Opii usus opportunus.
- XLIII. Experimenta in avibus opio instituta.
- XLIV. In venerea ischiade compescenda maxime opium est utile, ut & usus hydrargyri.
- XLV. In altero ischiadis stadio acerrimi clysteres damnosissimi.
- XLVI. Inutilia caustica, nisi applicentur loco apto, & in sola postica ischiade nervosa.
- XLVII. Indicatio curativa in hoc altero morbi stadio apertio vaginalum ischiadici nervi.
- XLVIII. Ea fieri debet in sedibus subcutaneis, & fit utiliter applicato vesicante.
- XLIX. Vesicantia per
ulcus

ulcus quod excitant
evacuant humores
a subjectis cuti locis
attractos.

L. Veterum quædam
fortuita observata
utilitatem unctionis
super sedes nervi is-
chiadici subcutaneas
indicantia.

LI. Primum ejus ope-
ris experimentum
felicissimum.

LII. Plurima alia eo-
dem exitu instituta,
& quædam observa-
ta ex iisdem eruta.

LIII. Quomodo sedes
nervi subcutanea di-
ligenda est ad quam

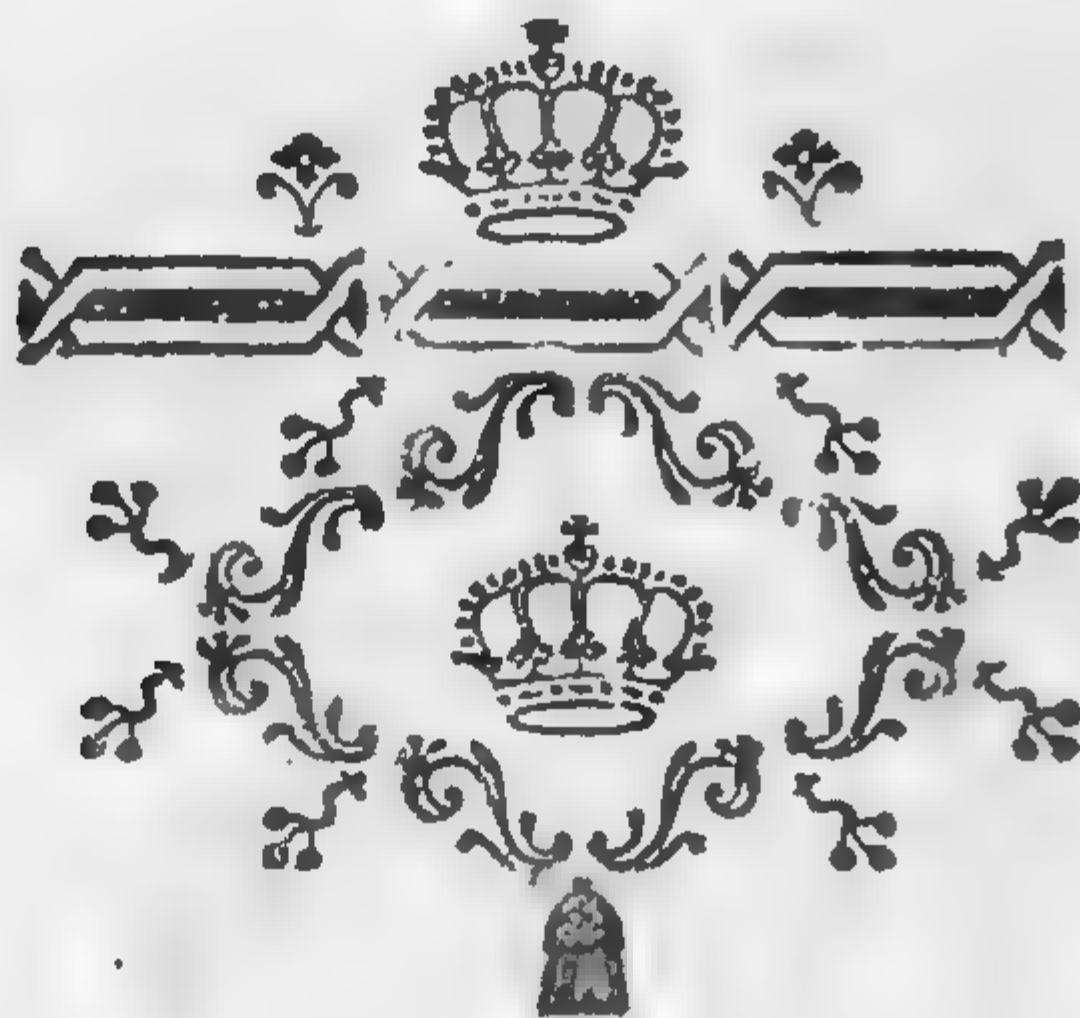
vesicans applicetur.

LIV. An ignis pro-
desse possit iisdem se-
dibus applicatus.

LV. In cubitali nervo
pares ischiadi dolo-
res vesicante curati:
quid fiat in ischiadi-
co nervo postquam
opera vesicantis ab
ischiaide est libera-
tus.

LVI. In tertio ischia-
dis stadio, semipara-
lysi ischiadica; quæ
sint peragenda.

LVII. Quomodo cu-
randa ischias nervo-
sa antica.

C O M-

Commentarii de ischiade Nervosa ad Virum
Amplissimum GERARDUM L. B. VAN
SWIETEN Cæsaris Archiatrum.

P R Æ F A T I O.

SI studium fabricæ corporis
humani, a quo summa uti-
litas solet ad cognoscendos, me-
dendosque morbos dimanare,
sedulo ii omnes colerent, qui
rationali medicinæ nomina de-
derunt; & non potius præju-
diciis, vel desidia, distracti,
levia plerique, aut remota ab
usu, peritiaque medendi, stu-
dia sequerentur; in tanto Ra-
tionalium Medicorum numero,
non tam frequenter desiderari
videremus, *Gerarde Swietene*
Vir Amplissime, rectam illam,
quam ceteroquin jactitant, me-
dendi Rationem. Ad præsen-
tium temporum ea est conditio,
ut studia potius speciosa, va-
riam-

riamque doctrinam vulgo redolentia, Medicorum plurimi sectentur; studium vero corporis humani vix paucissimi excolant: &, quod turpius est, omniscii quidam, si Diis placet, Medici, modo totam, quanta est spernunt Anatomen, modo ejus subtilitates vanitatis accusant. Quorum ego dicta etsi non tam censeam, reprimenda, quam potius viriliter despectanda; homini tamen ingenuo ne multum invalefcant annitendum existimo. Verendum est enim ne libere in vulgus pernoxiae voces diu vagatae, ex alieno silentio auctoritatem sibi vindicent, ac Adolescentium animos, suapte natura laborem abhorrentes, in primis inficiant, nascentiaque Reipublicae praesidia damno perdant
irre-

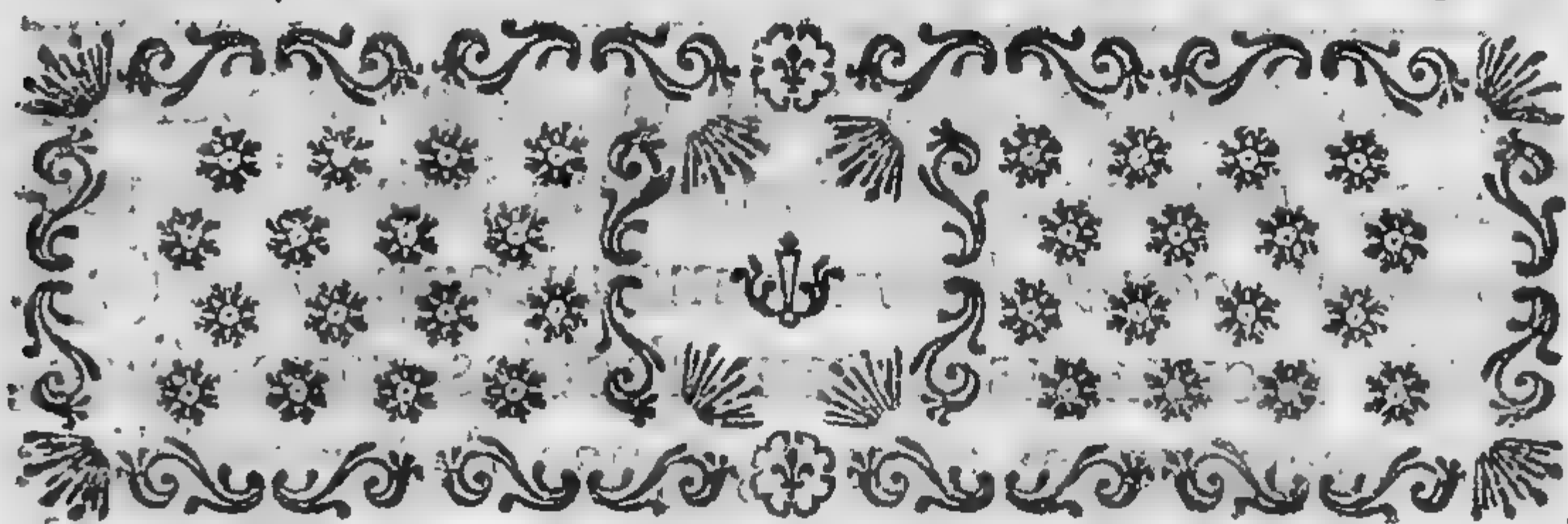

irreparabili. Quam ob rem in honore, ac laude semper habui scripta Virorum præstantissimorum, qui Anatomies studii utilitatem summam, paremque necessitatem ad recte medendum præstiterere. Quod utinam & sæpius esset factum, & argumentis adhuc probaretur non difficilibus, neque alte petitis, sed, quantum fieri possit, obviis, & a quotidiana medendi experientia non remotis. Vim enim ad persuadendum sub oculis posita magnam habent exempla, ut quæ moveant animum dum docent. Accidit igitur opportune ut, quam dedit Anatome, morbi frequentis, ac obstinati, *ischiadis nervosæ* curandi methodum haberem, aptam ad ostendendum quam ipsis etiam perti-

nacibus morbis, & jam fere infanabilibus, ad feliciter medendum scientia Corporis juvet. Qua de re, cum, interpermo-
lestas Clinices potissimum occupationes, animum tantisper avocare nuperrime peroptarem, ut aliquid potui temporis anxius suffurari, Tecum agere volui, Doctissime *Szwietene*, brevi, ut cernis, commentariolo, nec multum tua tempora inutiliter moraturo. Ut dum adolescentes exemplo non levi ad Anatomicen incito, eoque ex studio summas ad medendum iis spondeo utilitates, Te memoratum habeant Medicum Sapientissimum, in quo cernant illustre exemplar summæ artis peritiæ, profectæ in primis ab eximia notitia corporis humani.

D E

ISCHIADE NERVOSA

COMMENTARIUS.

I.

VULGO Medicis est notum, do-
lorem pertinacem, qui raro
utramque coxam, sæpius au-
tem alterutram, è regione arti-
culi cum femoreprehendit, fi-
cut claudum suo ex latere ægrotantem effi-
ciat, *ischiadem* nominari. Quam vocem
origine græcam, atque a principe ipsa mor-
bi sede petitam; coxa enim Græcis *ισχίον* est
dicta; dubito an ante PLINII majoris tempo-
ra Latium adoptarit (a). Quamquam enim
ischiacos CATO memoret (b), CELSUS ta-
men latinorum nominum, quæ suis tempo-

(a) Histor. Nat. lib. XXVII. c. I.

(b) De re Rustica cap. CXXIII.

ribus essent morbis tributa, cenfor perdiligens, cum semel, & iterum ischiadem memoraret, *coxæ dolorem* maluit appellare (c).

II. ISCHIADIS autem species variæ sunt, ob varias *coxæ* partes, quas dolor insidit: eæque omnes, etsi minus, ac par esset, adhuc a Medicis distinctæ videantur, quia propriis tamen characteribus dignosci possunt, & propriam singulæ curationem expostulant, sunt sedulo distinguendæ. Duæ igitur summæ possunt ischiadis species constitui: altera in qua dolor fixus in coxa ulterius non excurrit: altera vero in qua subjectum læsæ coxæ pedem, continuo tractu propagatus, attingit. Priori, quamquam sedes coxæ affecta non una semper eademque sit, neque semper eadem causa doloris; quia tamen circa coxæ articulum versatur, *arthritis ischiadis* nomen recte inditum puto: alteri, quod semper sedeat in nervis coxam transcendentibus, etsi aliquibus *vera*, ut PROSPERO MARTIANO (d), aliis, ut RIOLANO, (e) *notia* ischiadis dicta sit, a propria tamen sede, *nervosæ ischiadis* nomen fortasse convenerit.

(c) De re Medica Lib. II. cap. VIII. Lib. IV. cap. XXII.

(d) In HIPPOCRATIS Librum de Affectionibus, sect. II. v. 25. p. m. 166.

(e) Enchirid. Anatom. Lib. V. cap. III.

III. DE arthritica vero ischiade nobis in præsens nulla erit quæstio. Scimus enim præstantissimos viros nihil eorum, quæ ad varias ejus causas, variasque sedes pertineant, intactum reliquisse. Quos inter III. MORGAGNUM (f), & Cl. virum ANTONIUM DE HAEN (g), prima laude dignos nominabo. Dicam tantum de nervosa, cujus maximæ res latent adhuc in obscuro. Sunt autem nervosæ ischiadis species duæ. Altera enim fixum dolorem habet in coxa, præcipue post majorem femoris trochanterem, qui sursum ad os sacrum, deorsum, per exterius femoris latus, ad poplitem usque vim suam extendit: raro hic autem in poplite dolor definit, sed fere semper a poplite per capitis fibulæ exteriora declinans, in priorem descendit cruris partem, quam secundum exterius latus spinæ tibiæ anterioris percurrens, ante malleolum exteriorem, in dorsum pedis tandem definit. Altera vero species fixum dolorem in inguine ostendit, qui per interiorem femoris, ac suræ, partem propagatur. Priorem; quod posticas infideat coxæ partes, totaque fundetur in ischiadici nervi affectione; *ischiadem nervosam posticam*

(f) De Sedib. & Causis morb. per Anatomicen indagatis Lib. IV. Ep. LVII.

(g) Rationis Medendi Lib. IV. cap. IV.

appello : alteram ; quod coxæ priora possideat , nervique cruralis passione generetur *nervosam ischiadem anticam* nominabo. De singula quid habeam observatione comperitum quidque sentiam , nunc breviter dicam.

IV. Et primum de postica ischiade nervosa hæc observavi. Ea quidem aut *continua* occurrit , aut *intermittens* : aliquando etenim dies , noctesque , ischiadicus dolor sine mora discruciat ; sæpissime vero inducias dat , statisque temporibus revertitur , & sævit. Utrique id omnino constans est ut vespertinis in horis dolor exacerbetur : ipsaque ischias intermittens accessus suos eo tempore fortiri solet. His autem in accessibus tanta partis affectæ fit convulsio , ut sæpe crampi sensu vexentur ægroti , lectum fugiant , cuius noceat calor , liberoque in aëre versentur. Fere autem in initiis continua hæc ischias semper est , fitque sensim , quasi fatiscat , intermittens. Quæ intermittens tamen ischias sæpe omnium sævissima esse solet : ut ad vires colligendas inducias fumere videatur. Cum autem a continua pluitimos viderim in ischiadem nervosam intermittentem transivisse , neminem contra vidi in continuam ischiadem ab intermittente relapsam ; quod non sine ægri usura factum foret , ab intolerabili sæpe morbo ad mitiorem transeuntis. Hæc tamen omnia utcumque proce-

dant, si diutine obtineat, transit hæc ischias in partis affectæ semiparalyfim : cui solet individua comes accedere & macies non levis, & insuperabilis claudicatio. Paralyfim perfectam, in tot exemplis, ab hac ischiade natam vidi nunquam.

V. His omnibus characteribus diligenter observatis, mihi recte intelligere visus sum, nervosam ischiadem posticam in ischiadici nervi affectione consistere. Quem etsi fors non tulerit unquam in ischiadici cadavere investigare; quod hac ischiade peremptus nemo nobis occurrerit; nunquam tamen dubiam morbi sedem stabilivisse putavi. Eam enim & curationes talium ischiadicorum ad hanc fidem feliciter in hunc diem absolutæ, & morbi characterum sedula consideratio, mihi aperte firmam evicere. Quæ si me fefellerunt, felicissime sim deceptus: nec multum optem, dum tanta curandi felicitas mihi stet, ab innoxio errore liberari. Ego interim censeo qui a sede doloris talium ischiadicorum, atque ab ejus effectis diligenter expensis (VI), ischiadici nervi passionem non agnoscat, fabricæ corporis humani intelligentem Medicum fore neminem. Nam quod sedem doloris attinet, ea est talis, ut si velit æger ejus decursum ab osse sacro ad subiectum pedem digito commonstrare, næ ille, veluti Anatomes peritissimus, succur-

rentis ischiadici nervi viam egregie persequatur. Quod si potius HIPPOCRATES (*b*), ab hoc tractu doloris, cruralis venæ affectionem arguerit, excusandus ob tempora innotitia nervorum caligantia. Et si PROSPER MARTIANUS (*i*), postquam verum professi fuerant doctissimi viri JOANNES RIOLANUS (*k*), atque FERNELIUS (*l*), HIPPOCRATIS sententiam nihilominus est secutus, ignoratæ sanguinis circulationi tribuendum. Cum enim *in quodam cœmentario, hac ischiade laborante, dum a vehementia doloris afficiebatur, (quod per paroxysmos contigebat) venas omnes, per exteriorem partem coxæ læsæ, & cruris, disseminatas, mirum in modum videret intumescere, remissoque dolore statim subsidere, ut ne vestigium quidem earum apparet; hunc venosum tumorem, morbificæ materiæ descensum in crus per venas manifesto probare judicavit. Qui si venis illis denegatam afferendi potestatem cognovisset; & vehementia doloris affectæ partis musculos sic convelli (iv), ut extimas laxiores venas, expresso, diversoque, sanguine inflent; profecto intellexisset, hoc phænomenon nihil*

(*b*) De Affectionibus Lib. I. (*i*) Loco superius (*d*) citato. (*k*) Enchirid. Anat. Lib. V. cap. 3. (*l*) Pathol. Lib. VI. cap. 18.

potuisse minus, quam sententiam HIPPOCRATIS comprobare.

VI. NEQUE positio tantum, tractusque doloris, sedem posticæ ischiadis nervosæ in ischiadico nervo locandam esse demonstrant, sed & varii affectus, ab hac ischiade pendent, idem comprobant luculentissime. Nam quæ pervicax adjungitur claudicatio, musculorum femur crurisque moventium labefacta officia ostendit: non diu autem solent musculorum officia labefieri nervorum potestatem liberam obtinentium. Accedens etiam semiparalysis offensorum nervorum documentum dat insigne: nam macies solet comitari, quæ torporem membrorum ab longa segnitie pendentem, ab impotentia distinguit, quam læsi nervi progignunt. Itaque si nervi affectæ partis in hac nervosa ischiade læsi sunt, nescio qui possit dubitari, omnium nervorum coxam transcendentium, ischiadicum nervum, in quo dolor residet, causam etiam doloris, ejusque effectum insidere. In eo igitur nervo dolor est; in quo causa claudicationis residet; ab ejus passione affectæ partis semiparalysis, & tabes.

VII. TABES nunc autem memorata nolim ut confundatur cum *ischiadica tabe*, quam in libro *de glandulis* indicavit HIPPOCRATES. Hæc enim totius corporis est consumptio, quæ sit posteaquam humor erodens in coxæ

acetabulum defluxit, idque insigniter ulceravit. Hectica namque febris, eo ex ulcere nata, corpus universum mortifere consumit. Quæ vero tabes nervosam posticam sequitur ischiadem, ea solas partes, dolore ischiadico pervasas comprehendit. Cum ea neque febris est, neque corpus reliquum compatitur, ut diutissime ferri intentata vita possit. Et nunc præcipue hominem habeo, tertium, & septuagesimum annum jam emensum, qui a longinqua nervosa ischiade postica, triginta jam pene annos, sinistrum crus insigniter macilentum fert, cætera sanus. Tantaque motus facultas eo est in crure relicta, ut baculo innixus gradum commode sistat. Quod ego puto ei potissimum obtigisse, quia tempore cæperit fluentibus hæmorrhoidibus laborare : quibus tertio quoque mense, vel in hac ipsa ætate, insignem sanguinis copiam egerit. Ulcerosa ergo, universalis, & mortifera est, atque ab arthritica ischiade pendet, ischiadica tabes dicta HIPPOCRATI : paralytica vero, & unius partis vexatæ, diuturna eadem, nec vitæ minax, quæ nervosam ischiadem sequitur tabes. Hanc tamen, ut ab illa, HIPPOCRATI memorata, tabe distinguatur, *ischiadica* potius *atrophiam* nominabo.

VIII. Si nervosæ igitur ischiadis posticæ sedes in ischiadico nervo est ; restat inqui-

rendum, qua hic nervus caussa laboret; qua in nervi parte caussa illa persistat, ac unde derivet. Acris autem videtur, irritansque materia, quæ in nervum ischiadicum deposita ejus stamina pungat, causam dare dolori. Neque dubium ullum est eam ipsam materiem stamina nervosorum cavitationem non tenere, humore plenam, qui a cerebro descendat, nunquam in nervis, illæsô cerebro, acri. Itaque nervorum stamina potius intercedere, vaginisque cellulosis stamina ipsa ambientibus contineri videtur. Unde vero isthæc materia sit non facilis quæstio videatur. Quo enim ex fonte in nervorum vaginas humor potest derivari, acris cum eo ischiadis materia venire posse videtur. Fons autem ille duplex haberi solet. Etenim a spinæ cavo, unde ischiadici nervi prodeunt, nonnihil humoris in eorum vaginas influere posse creditur: & a minimis certe arteriis, quæ vaginas ipsas nervorum pervadunt, non pauca videtur vaporis quantitas accedere. Præstiterit ergo hujus humoris, qui nervorum ischiadicorum vaginas pervadat, fontem utrumque, curatius paullo, quam sit antea factum, considerare; ut certo constet inde in nervum ischiadicum an acris materia dolorem efficiens possit descendere.

IX. PRINCIPIO igitur sciendum, spinæ caveam, quæ a magno occipitis foramine

ad extremum usque pervenit os sacrum, per quam descendit medulla spinalis, præ reliquis animantibus datam homini amplissimam. Nam tanta est, ut non commodum modo medullæ transitum concedat, quod & reliquis animantibus est concessum: sed quamvis ea medulla homini sit plenior, cerebrumque imitetur, quo præstat cæteris animantibus homo, longe etiam spinæ capacitas tantam medullæ magnitudinem exsuperat. Itaque circa medullam, per spinam descendentem, spatium superest insigne. Hoc superfluum autem spatium totum liberum non est. Per ipsum enim descendit dura mater, quæ a magno occipitis foramine, in tubum conformata, vaginæ instar, usque ad imum os sacrum, spinalem medullam includit. Tubus hic autem duræ matris neque adeo est amplius, ut undique ambitum attingat circumpositi spinæ cavi; neque tamen adeo est angustus, ut inclusam medullam proxime complectatur. Sed & a spinæ cavo aliquantum distat, maxime retrorsum, ad sedem apophysium spinosarum; & ab ambitu etiam inclusæ medullæ insigni spatio sejungitur. Quæ duo intervalla, cum integer est homo, vacua non sunt, sed quodque suâ repletur materiâ. Nani quantum dura mater a spinæ cavi parietibus distat, farcimine semper vidi celluloso repletum, molli hoc quidem,

fluentique, & pinguitudine sæpe diti; cuius vice, in tabidis vapor mucidus; mucus verus in hydropicis; sanguineus vapor in febribus affuit, qui laboriosum ob partum suffocati perierint. Quidquid autem spatii est inter vaginam duræ matris, & medullam spinalem, id omne *plenum* etiam semper est: non medulla quidem ipsa in viventibus turgidiori, non nube vaporosa; quod, in re adhuc obscura, suspicantur summi Viri; sed *aquâ*, ei quidem simili, quam circa cor continet pericardium, quæ caveas cerebri ventriculorum adimplet, quæ auris labyrinthum, quæ reliqua tandem complet corporis cava, libero, aëri nequaquam adeunda.

X. Nec tantum hæc aqua complens ab occipite ad usque imum os sacrum tubum duræ matris, quo spinalis medulla vaginatur, undique medullam ipsam constanter incingit; sed & in ipso redundat calvariae cavo, omniaque complet intervalla, quæ inter cerebrum, & duræ matris ambitum inveniuntur. Hæc autem intervalla sub cerebri basim semper aliquot occurrunt (*m*): nec rårum esse solet ut inter reliquum ipsum cerebri ambitum, & circumpositam duram matrem, insigne intervallum inveniatur.

(*m*) Conf. Sternutamenti physiologiam fig. I. 57. & sub. 62, & 137.

Quod in tabidis, & senibus solet in primis occurrere. In his enim cerebrum insigniter coarctatur, duriusque fit: quodque naturâ vix capere calvaria potuit, ætatis incremento, aut tabis vi, duratur, & sensim fit calvaria minus. Quantum autem magnitudinis cerebrum in his perdit, tantum a contactu subtrahitur duræ matris; & quidquid loci decrescendo reliquit, aquosus vapor collectus totum adimplet. In tabidorum itaque, senumque cadaveribus, calvariæ fornice diligenter exsecto, sicubi jam illæsa dura mater circa cerebrum incitatur, aquosus rivus statim exsilit: quo exhausto, concidit dura in cerebrum laxa tota, & in rugas facessit. Neque hoc tantum de cerebro, sed de ipsa etiam valet medulla spinali, quæ in senibus ac tabidis fit exilior, ac majoribus interval- lis, aqua repletis a circumposito distat tubo duræ matris. Adeoque in hominibus hæc videtur lex obtinere, ut circa ambitum medullæ spinalis spatium aqua completum ætate crescat; nam quod nullum est pene in fetu, cujus medullam, maxime in collo, duræ tubus integre capit; ætatis incremento, in magnam amplitudinem evadit.

XI. TANTAM autem aquæ in spina, aut & circa cerebrum, collectionem, ne perviderent achuc Anatomici, præpostera eorum, atque vulgaris, corpora dissecandi ratio ef-

fecit. Cerebrum enim perscrutaturi caput a cervice vulgo præsecant : quod cum fit, recisso tubo duræ matris per spinam colli descendente, effluit humor omnis circa cerebrum collectus, medullamque spinalem, & inconsiderate perditur : apertâque inde calvariâ inter cerebrum, & duram matrem, intervalla omnia, quæ pridem aqua replebat, vacua deprehenduntur ; imponuntque Anatomico inanium spatiorum specie, quæ forte dissipabilis aura vaporis impleverit. Vix tum enim intra foveas calvariæ basis, intraque præcipuos vaginales sinus duræ matris (n), nervos cerebri excipientes, minima ejus aquæ portio superest, quæ pristinæ coluviei documentum exhibeat. Qua ipsa dissecandi perversa ratione fit, ut, effuso humore circa medullam & cerebrum collecto, in ejus locum aër intret, relictasque ab humore sedes occupet. Quæ solet causa esse, cur cerebrum intuentibus, sub membrana arachnoidea bullularum aërearum sæpe acervus occurrat, summam fulcorum cerebri partem occupans. Qui quidem acervus major, minorve est, pro majori, minorive, in subjectis variis, arachnoideæ, piæque membranae, summis in fulcis intercapedine. Ad

---

(n) Conf. de Aquæduct. auris humanæ internæ §. LXXV, LXXVI.

quas intercadines, a basi calvariae, ubi arachnoidea se in spinam demittens a piaë matris contactu quam amplissime secedit, patentissima via est : per quam viam uti sulcorum cerebri humor, dissectô collô, facile effunditur, ita & se aër in humoris locum statim insinuat. Itaque nunquam aëreae bullulae sub arachnoidea iis in capitibus invenire solemus, quæ, adhuc integro conjuncta trunco, diligenter aperiuntur.

XII. Ut igitur possit tanta circa cerebrum, medullamque spinalem, humoris collectio manifeste observari, sequentia sunt tentamina diligenter instituenda. Cadaveris integri caput erigatur, dissectisque tegumentis, atque ossibus nudatis, horizontali sectione osseus calvariae fornix separetur. In his autem initiis maxime cavendum est, ne dum scinditur os, aut a duræ matris nexu sejungitur, perforetur alicubi dura mater. Quæ, si integra servata sit, osse nudata, ubicumque incidatur, dum senis, tabidive fuerit cadaver, aquam effundet : sin minus, cerebro videbitur exacte repleta. Durâ autem subinde dissectâ, cerebrum nudeur : tumque sub arachnoidea quam nullæ uspiam, quantumvis minimæ, aëris bullulae occurrant (XI) apparebit. Lobis deinde cerebri anterioribus suspensa manu elevatis, utraque ethmoidis cribrosa sedes scatere aqua

observabitur : cerebrique reliqui elevatione apparebit, sub nervorum opticorum conjunctionem, adque latera protuberantiae ovalis, quidquid in capitibus a colo sejunctis vacui solet inveniri, aquâ plenum esse. Quæ quidem aqua & finum quinti paris vaginalem, & meatum acusticum totum impleat. Circa caudicem vero oblongatæ medullæ omnis intercapedo aqua completur : & si, caudice discisso, cerebrum, & cerebellum extrahatur, erigaturque totus cadaveris truncus, tubus duræ matris, quo spinalis medulla continetur, aqua medullam omnem circumcingente plenus exacte observabitur. Quibus jam peractis, si ab aliquot lumborum vertebra latera præfecta fuerint, atque inferior pars tubi duræ matris, caudam equinam complectentis, jam detecta, incidatur, humor limpidus effluet; pro cuius effluxu, qui circa summam spinalem medullam humor erat sensim descendet, donec per imam apertionem totus effundatur. Quod si, capite integro, lumborum vertebrae aperiantur, inclususque tubus duræ matris incidatur, humor affatim emerget : ac postquam tanta humoris copia emerfit, quanta ad locum incisum sponte descendit, si caput cadaveris attolatur, quatiaturque, versus locum apertum, quasi nova scaturigine referata, vis aquæ uberior denuo redundabit. Quibus ego tentaminibus, in vi-

ginti pene aduultorum hominum cadaveribus, vario tempore iteratis, quatuor, & quinque etiam aliquando, aquæ potui uncias ex spinæ cavo libere haurire: quam aquam limpidissimam frequenter in adultis, quamquam aliquando leviter ad flavedinem vergentem; in fetibus vero difficili partu suffocatis, quantulacumque fuit, subrubram semper, atque opacam offendi.

XIII. Num hæc autem collectio humoris circa cerebrum, spinalemque medullam, in homine soleat post mortem inveniri, qui dum vivit vacua habeat illa spatia, aut vaporosa nube plena, turgidiorive medulla, non sine quadam veri spe videri posset dubitandum. At enim in vita vacuum suspicari spatium, quod a morte humore plenum inveniatur neque verisimile est, & illa obstat naturæ lex, qua semper constat, *Nusquam vacuum in animantium esse corpore, in quo quidquid libere exterior aër, solidumve non replet, impleat humor.* Nec si nubes vaporosa, dum homo vivit, spatia illa teneret, tanti esse videatur, ut densata post mortem eadem illa spatia posset aqua complere. Accedit quod collecti circa cerebrum, & spinalem medullam, veri humoris præsentiam, quam in homine vivo dubitamus, viventium quorundam animalium dissectiones affirmant. Variis etenim in piscibus

cibus aut vivis, aut statim a morte dissectis, sed potissimum in testudine marina, quam liberas quindecim pondo æquantem nuper vivam dissectuimus, cum pro calvariae capacitate cerebri moles esset perexigua, ut a cerebri sede ad totum undique calvariae ambitum, multum spatii intercederet; hoc omne spatium aqua multâ complebatur, quæ circa medullam ipsam, spinæ cavum ceteroquin pene complentem, interferta apparebat. Hoc tamen idem neque in vivis canibus potui, neque in animalibus volatilibus comperire; quia in his cerebrum, medullaque spinalis, tantæ magnitudinis tum in vita, cum a morte inveniuntur, ut cavorum, quibus continentur, capacitatem adæquent. Hæc autem animalia si ad collecti vaporis præsentiam confirmandam fuerunt non idonea, magno tamen exstiterè documento, cerebrum, medullamque spinalem, nihil a morte magnitudinis perdere. Quamquam qui in homine turgidiorum in vita medullam suspicantur, & toti implendo spatio circumposito parem, debeant etiam animadvertere ne origines nervorum a medulla ipsa enascentium, quæ per spatium illud explicatæ in cadavere decurrunt, complicatas vivo in homine velint, atque compressas. Quod igitur spatium circa spinalem medullam invenitur, secun-

dum naturam & est, & aqua impletur, & in cadavere nil pene habet varii ab eo, quod in homine obtinet vivente.

XIV. MIRUM autem videatur Viros Illustris, qui vaporem cavearum corporis humani magna sunt diligentia profecuti, hanc spinæ insignem adeo, & fere principem caveam vaporis divitem præterivisse. Quem spinæ vaporem, uti & qui reliquas omnes humidat corporis caveas, ab extremis minimarum arteriarum constanter exsudare, ac per venas minimas inhalantes denuo reforberi, itaque in perenni statu renovationis esse; extra omne dubium positum videtur: nobis præsertim, qui alias evicimus experimento (o), vere quædam venularum duræ matris inhalantia oscula in ejus interna facie aperiri: qua de re hæsitaverat olim Illustris BOERHAAVII Nepos ABR. KAAVIUS (p). Nullus attamen dubito; quod nuperrime accredidit Vir summus HALLERUS (q); his spinæ aquis eas etiam subindè commisceri, quas five a majoribus cerebri ventriculis, per lacunar, & SILVII aquæductum, five a propriis exhalantibus

---

(o) De Aquæductibus auris humanæ internæ §. LXXXVI. (p) Perspiratio dicta HIPPOCRATI §. 611. pag. m. 273. (q) Elem. Physiol. Tom. IV. Lib. X. Sect. II. p. m. 77., 78.

arteriis, cerebelli ventriculus accipiat : cuius positio perpendiculata, & via ad spinæ cavum satis patens, defluxum humoris in spinam manifeste persuadent.

XV. NEQUE ad hanc miscelam aquæ ventriculorum cerebri, cum ea, quæ spatium implet spinali medullæ circumpositum, evincendam, obstat indoles coagulabilis, quam ventriculorum aquis vulgo attribuunt, quæque omnino, per nostra experimenta, in spinæ aqua nequicquam est. Nam, si recte experimenta instituantur, ventriculorum cerebri aquæ indoles una eademque invenietur cum ea, quæ spinam occupat. Hæc autem spinæ aqua igni admota non concrefcit. Quoties enim ex cadaveribus haustas binas, tres, vel amplius ejus aquæ uncias igni admovi; quod septies me fecisse coram in adversariis adnotatum invenio; semper ebullivit ea quidem, spumamque excitavit, odorem exhalantem juris carniū calentis odori persimilem; sed sensim in vaporem resoluta, absque vel minimo coaguli signo, evanuit. Quam fortem haustæ aquæ, quamvis, ut solent, paucæ, a majoribus cerebri ventriculis, constanter ostenderunt. Quibus in aquis jam hoc idem experimentum, non dissimili eventū, instituerat BELLINUS, qui *cavitatum cerebri lympham concipere calorem facile vidit, & in auras evanescere*

totam, & vix sui vestigium ullum relinquere in vase, in quo ad ignem evaporat (r). Quod suis etiam BRUNNERUS confirmaverat experimentis, aquas enim ventriculorum cerebri, instituta evaporatione, cuticulâ obduci vidit, non tamen instar albuminis concreescere, sicuti alias lymphæ solet (s). Pariaque istis fuerant experti BOERHAAVIUS inde (t), ac nuperrime Vir Illustris ANTONIUS DE HAEN (u).

XVI. NEC mihi videntur, in re manifesta, contraria aliquot vel non satis repetita, vel non rite intellecta experimenta, ventriculorum cerebri vaporem coaguli capacem exhibentia, hætenus relatis Clarissimorum Hominum, nostrisque experimentis, recte præferre posse summos Viros, ei principio innixos, quod *cum aliqua experimenta succum aliquem coagulabilem faciunt, alia vero suadent evaporari, prioribus plus sit fidei præstandum; quoniam mora & putredo evaporabilem reddere humorem possunt, nullus vero casus coagulabilem reddat.* Nam, qui computruere, olidi, turbidique humores sunt, limpidi nunquam,

---

(r) De motu cordis prop. XII.

(s) De glandula pituitaria. (t) Præl. ad Institut. med. §. CCLXXIV. Not. Tenuissimum.

(u) Rationis medendi Parte IV. cap. V. p. m. 216. Ed. Vindob. 1760.

& inodori : limpidissimum autem inodorum-
que, semper ventriculorum cerebri vapo-
rem, cum hæc habui tentamina, selegi.
Neque verum profecto est coaguli natu-
ram, quam possideat, humorem animale
perdere posse, acquirere, cum non habeat,
nunquam posse. Nam e contrario in animan-
tium corpore, humor potius, qui non ha-
beat, coagulabilem potest indolem facilli-
me acquirere, perdere qui habeat, diffi-
cillime. Siquidem nullus humor eam indo-
lem perdit, nisi putredine summa, cujus
casus est perdifficilis, nec dum limpidus
stet, ac inodorus humor potest adesse : ac-
quirit vero concrescibilem naturam facilli-
mis causis, & limpitudine servata. Ita ut
si alia experimenta, limpido alicui humori,
a sanguine jam secreto, concrescibilem na-
turam apertissime decernant, contra alia om-
nino negent; hæc, quæ negant, potius
nativam humoris indolem ostendere creden-
dum sit. Nam evasisse coagulabilis facile
præter naturam, limpitudine servata, &
innodorus permanens humor potuit; perdi-
disse coagulum, iis dotibus servatis, certe
non potuit. Quæ res constat experimentis.
Omnes enim aquosos humores; qui a san-
guine in quavis animantium cavea depe-
nuntur, & secundum naturam coagulabiles
non sunt (XVIII); sæpissime vidi coagula-

bilem indolem sine ulla insigni perturbatione acquisivisse. Quam rem si exemplis velim singillatim ostendere preclare video duo mihi fore invitissime facienda : primum ut ad hunc locum quædam transferam experimenta, quæ jam alteri labori opportunius destinaverim : alterum ut ab Hominum doctissimorum placitis, quæ maxime sequi velim, atque potius ornare, cogente natura, videri debeam dissentire. Faciam autem utrumque ne veritatis honori quidquam videar detraxisse. Itaque ostendam in humano corpore omnes humores, qui secundum naturam a sanguine secreti coagulari non possent, coagulabilem indolem facillimis solere causis, & absque gravi perturbatione frequenter adipisci. Incipiam autem ab urina, quam nemo ignoret coagulabilem non esse; & ea tamen in quibusdam, quæ protinus adscribam, experimentis visa est nobis coagulata.

XVII. MILES erat stationarius annorum duodetriginta, qui per multam æstatem udissimas, mollesque Bajas tutatus erat. Circa finem sextilis quotidiana intermittente febre ibidem est correptus, quæ quinto post die in aquam intercutem mirifice erupit. Ad hoc nostrum Incurabilium Nosocomium inter initia septembris translatus est, nostræque commendatus curationi. Ægrum hoc tempore, præter aquosum enormem univer-

si corporis tumorem, quotidianis accessibus adhuc febris premebat : hydrops autem sub accessibus crescere in dies videbatur. Alvus erat sicca, sitis nonnulla, lingua albido muco oblita, animi dejectio summa, urinæ paucissimæ. Itaque febrim, ut quæ hydro-
pem fecerit, augeretque, primum esse pro-
fligandam, mox relictum hydropa cu-
randum constituimus. Primo igitur die ex
radicis ipecacuanhæ drachma emeticum da-
tum est, excussurum, educturumque, id
quod primis in viis, febris fomes, adesset :
hòc autem mucosa aliqua bile imbuta egesta
sunt, alvusque bis mota. Sequentibus die-
bus doses aliquot peruviani corticis ingestæ,
adjecto rhabarbaro : sic, alvo soluta, febri-
les accessus recessere. Relictus autem, pro-
fligata febre, hydrops. Hic vero primum
drachmâ pilularum scilliticarum singulis die-
bus vespere exhibitâ, fassafra decoctione
superpotâ, ad urinas proliciendas, curari
coepit. Sed multos post dies pulsus constan-
ter frequentiores facti videbantur, alvus
quidem paullulum citatior, sed urinæ pau-
cissimæ profluebant, & tumor hydropicus
ultra crescere videbatur. Tunc primum fe-
ror ad credendum, tantum hydropem, quem
primo febris impetus excitasset, acribus diu-
reticis vitæ vires augmentibus, atque adeo
veluti febrim redintegrantibus, per nos po-

tius auctum iri. Quod cogitatum adeo sum postea in huiusmodi casibus verum expertus, atque proficuum, ut non aliunde profluxerint secundæ quædam huius hydropis curationes, quas forte aliquando opportunius explicabo. In hoc itaque casu placuit tartari cremorem, cuius effectus in provocanda urina, sine insigni pulsuum acceleratione, aliis experimentis compertos habere, potius trahere ad usum. Cæptum est mane ad unciam dimidiam quotidie dari, multa chamædryos decoctione solutus. Quo remedio sic urinarum aucta copia est, ut, non facili exemplo, decem, duodecimve saturæ urinæ libras in singulas noctes æger excerneret. Cum autem, ut æger ipse fatebatur, potus esset longe paucissimus, erat indubium, enormem illam urinarum copiam collectis aquis hydropa facientibus potissime detrahi. Quod etsi corporis tumor, manifeste decrescens, testabatur; placuit tamen, ad ignem admotis urinis, rem certo experimento definire. Qui enim ex cadaveribus tali hydrope confectorum, aquas intercutes plurimum materiæ coaguli capacis continere pernoveram, in spem veni fore, ut si tales aquas per urinæ vias æger excerneret, coaguli materiam, qua scaterent essent ad ignem ostensuræ. Quæ res, ut præceperam, experimento comperta. Nam duabus libris ejus

urinæ ad ignem admotis, cum pene dimidium evaporasset, reliquum facessit albam in massam, tenerrimo jam coacto ovi albumini per similem. Idque stetit experimentum donec uber ille urinæ fluxus perstitit; quod & ipsi auditores, qui frequentes priori affuerant experimento, idem sæpe retentando, sunt experti. Neque tantum in auctis hydropicorum urinis, sed in illis etiam, quas excreverint diabete correpti, hanc urinæ naturam coaguli materiam ad ignem exhibentem, quamquam non adeo insignem, pari tentamine non semel comperimus. Primum itaque constat, urinas, quas in sanis nemo coagulabiles invenerit, quandoque posse coaguli materiam continere.

XVIII. NEQUE tantum urina, humor ad coagulum non natus, visa est nobis aliquando coaguli materiam habuisse, sed vapores omnes, qui in caveis exhalant corporis humani, secundum naturam coaguli non capaces, sæpe etiam morbi vi eam ipsam materiem ostenderunt. Quod ego cum assero præclare video eos omnes contra nos insurrecturos, qui coagulabilem indolem vaporis interni secundum naturam esse existimant. Quos tamen omnes, pro eo quo veritatem prosequuntur amore, velim oratos, suum ut iudicium paullisper sustineant, donec & id aperiam, quod plurimis natura nos do-

cuit. experimentis, & ipsi per se cum cura iterum, iterumque, in naturam inquirant. Nam ut docti, ingenuique sunt, minime vereor ne non brevi mecum profiteantur, vapores omnes in variis quibusque corporis caveis exhalatos, secundum naturam coagulari non posse: & si quando coagulentur, præter naturam coagulari. Quod cum jam de eo qui spinam occupat, cerebrique ventriculos, ostenderim (XV); reliquum est ut de pericardii, ac pectoris, de abdominis ac vaginæ testium humore confirmem. Humor autem pericardii, quoties limpidus atque exiguus, id est secundum naturam, invenitur, igni expositus integre evaporat, nec ullam sui partem coagulata ostendit. Quod pluribus experimentis mihi constanter est compertum; quæ non tantum in hominibus sæpe institui, sed quinquies etiam in vivis canibus. Quinimo in novimestri etiam fetu; a quo puros aquosos secretos humores non exspectes; cum sanguinei vaporis pene unciam pericardium contineret; vapor hic expositus igni, si paucam excipias crassamque spumam, carniū ebullientium spumæ persimilem, maxima pars reliqua prorsus evanuit: ut satis videretur crassamentum illud ab humore rejectum, ex sanguine intermixto originem traxisse. Ex fetu autem altero semestri, cujus peri-

cardium vaporis fature flavi drachmam continebat, expositus vapor ad ignem sensim in lentam, muco tamen, non coagulo, similem, massam facessit. Ex vivis autem canibus, in hunc finem dissectis, pericardii vaporem quoties detraxi, atque ad ignem exposui, toties prorsum in auras, sine ulla vel levi crustæ specie residua, visus est evanuisse. Qualia ego in viventibus instituta experimenta uti plurimi facio, sic ad rem definiendam maximopere inculcem: siquidem in genuino pericardii humore, ac labis non suspecto, quæ utcumque obstare in cadavere morbido potuisset, instituta. Nec me LOWERI (x), aut LANCISII (y), KAAVII que (z) movent documenta, quæ videntur asserere coagulabilem indolem humori, quem complectitur pericardium: nam natura quem doceat vel hominum clarissimorum documenta despectet, quorum auctoritati, si naturæ desit testimonium, censeantur ineptissimi. Quod si pro nostris experimentis experturorum auctoritas non sufficiat, requiraturque potius testimonium expertorum, unus mihi fit omnes MALPIGHIUS, qui pericardii vaporem, *in bove præcipue*,

---

(x) De corde cap. i. p. m. 6. 7. (y) De motu cordis cap. V. (z) Perspiratio dicta HIPPOCRATI n. 741. pag. m. 316. 317.

levi ignis calore evaporare, & tenuissimam tantum crustam relinquere etiam vidit : quique uncias quatuor ejus humoris, in sartagine super ignem expositas, evaporasse ante dimidiam horam, absque evidenti, & alta, ebullitione observavit; relicta gracili crustâ subrubrâ, quæ interdum carnis elixæ odorem referret (a). Quæ nostris tam similia MALPIGHII experimenta, miror potuisse KAAVIUM & longe mutatis, perverfisque verbis recensere, & ad roborandam sententiam asserentium coaguli capacem indolem humori pericardii sine ulla prorsus hæsitazione traducere. Quasi ad decernendam coagulationem humori satis sit si, postquam omnis evaporavit, tenuissimam in fundo vasis, gracilemve crustam relinquat. Qualem crustam lentescens etiam aqua simplex evaporata relinquit, nedum ea quæ a sanguine sit secreta, quam purissimam expectare hominis esset sanguinis, & aquæ naturam obliti.

XIX. PECTORIS item vapor, si pareâ etiam copiâ, & purus est, æque ad ignem totus evaporat, parem ut reliquûs aquosam naturam præ se ferat. Quod etiam imi ventris vapor ostendit : in quo longe frequen-

---

(a) De structura glandularum conglobat. p. m. 7. ed. Lond.

tius, ut qui sæpius, quam pectoris vapor, collectus occurrat, instituere potuimus experimenta. De hoc tamen abdominis vapore semper nobis instat suspicio, num coagulum respueret, quod natus aquosus coaguli impatiens esset, an quod halitu potius intestinalium fœcum putredinoso; quo, ob gravem odoris notam, & non nihil lacteæ turbulentiae, videri solet imbutus; coaguli capacem indolem in cadavere perdidisset. Hanc tamen est visus dubitationem exemisse vapor ex viventium canum abdomine desumptus; qui & limpidus, & recens, & fere inodorus, ut labem nullam videretur contraxisse, igni expositus, sine ullo discrimine totus evanuit. Quæ fors testium etiam vaginæ vapor contigit: in quo tamen incauto facilis potest esse occasio errandi. Nam testium vagina, quæ guttulas aliquot continere vaporis naturâ consuecat, quæ si igni admoveantur prorsus evanescant, ubi paullulum majori vaporis copia scateat, fere tantum materiæ coaguli capacis ad ignem ostendit, quantum consuetam vaporis quantitas excessit. Quam ob rem contentus humor in vaginæ testium hydrocele magnam partem ad ignem solet coagulari.

XX. NEQUE tantum coaguli materia vapor vaginæ testium præter naturam adaucto solet immixta inveniri, sed nullus est

neque spinæ, neque cerebri, neque pericardii, aut pectoris, abdominisve vapor, qui, cum copia excedit, similem materiam frequenter non exhibeat. Quæ res adeo est in promptu, ut sæpe in uno eodemque subjecto, vapor ab altero pectoris latere collectus ad ignem evanescat, cum ab altero desumptus, in quo copia redundet, coaguli plenus inveniatur. Divitem autem coagulabili parte vaporem non copia tantum incongruens loci naturæ demonstrat, sed novus etiam color ostendit: saturus namque flavo vapor est, longeque a pura distans decoloratione aquosa, cum coaguli materiam habet immixtam. Immiscetur ei vero semper præter ordinem naturæ: itaque vapor, coaguli materia dives, morbosus est. Sic patientibus dydrocephalon solet cerebri, & spinæ vapor coagulo imbui; in pectoris hydrope collectæ aquæ coagulum excipiunt; nec minus illæ, quæ sive pericardii, sive abdominis, aut vaginæ testium hydropa constituunt. Ut sit certe inquirendum, cur corporis humani caveas secundum naturam exiguus aquosus vapor humectet, qui coaguli materiem habeat, quoties redundet, flavescatque, immixtam. Quæ tamen res, nisi originem vaporis secundum naturam exposuero, apparere non poterunt.

XXI. VAPOR autem sanguinis est soboles.

Sanguis vero quem cor alterno ictu urget per arterias in corpus univcrsum, liquor est triplici partium ordine constans; altera namque pars est rubra, quæ innumeris anulis fit minutulis, quemadmodum coram docuere nos Cl. DE TURRE (b) experimenta: subflava altera, quæ concre scat ad ignem: tandem & mere aquosa. Quam partium varietatem sanguinis officia postulant; destinatur sanguis enim ad omnes nutriendas corporis partes, easdemque fortas flexilesque servandas. Et nutritioni quidem unice facit serum, quod coaguli capax est; hoc enim secundum naturam vernici per simile, solidis partibus animantium facile adhærescit. Hæc sanguinis autem vernix insigniter fluxilis est servanda; neque aliter enim glutinosus humor ad singula posset corporis puncta, nutritionis indiga, per vascula perangusta, pervenire. Fluxilisque servatur partim calore, quem anuli rubri solidiores immixti rapido motu progignunt, quique humorem vernici similem facile colliquat; partim aquâ intermixtâ, quæ adhæ sionem solidarum partium interjecta diminuit, & ut impedit densitatem

---

(b) Confer ejus Epistolam ad NOLLETUM: & nuperius opusculum, quod inscribitur, *Nuove osservazioni intorno la storia naturale*. Neap. 1763. Tom. I. cap. IV. n. 66. & seq.

anulorum ferique sanguinis , sic solidorum omnium, ad quæ ducitur per arterias, flexilitatem adjuvat. Ita altera pars alterius ad-juta ministerio egregium illud animalium liquidum conficiunt , quod ubi ad ultimos innumerabiles pervenit arteriarum ramos mirabili artificio distribuitur. Nam minimæ arteriæ omnes in ramos dissipantur exilissimos , quorum terminus est triplex : alii enim continuo tractu in sanguiferas venas transeunt ; hi capaciores : alii in laminarum cellularium interstitiis ultima extremitate aperti desinunt ; hi magis angusti : alii tandem angustissimi in libera superficie aut cavearum corporis , aut cutis, extremitate aperta terminantur. Itaque sanguis, ubi hos terminos arteriarum attingit , per ramos latiores , qui perferunt ad venas, integer , ac veluti toto corpore , transit ; dum ad ramos minores , qui desinunt in spatiis cellulosis, serosa pars aquosæ immixta divertit ; & in ramusculos , in superficie partium desinentes , pars aquosa, tenuissima omnium , & iis angustis par , unice penetrat. In quo partium discessu nihil sanguis omnino perdit, nisi parum aquosi ; nam venæ sanguiferæ primorum ramorum sanguinem resumunt ; lymphaticæ inhalantes secundariorum ; humor autem ramorum tertii ordinis integre evaporat. Et hic vapor si aëri expo-

posita superficies partium est, fumi specie avolans dissipatur: talis insensibilis perspiratio est cutis universæ, narium, faucium, oris, pulmonum cavi: si vero partium superficies cavæ est inclusa, coercitus repagulis in aquam adunatur; talis origo est aquæ cavi spinæ, ventriculorum cerebri, pectoris, pericardii, abdominis, vaginæ testium. Ubique est igitur perspirabile idem siue externum sit, siue internum: cujus a sanguine discessus necessarius est, & ad plurima utilis. Præcipue vero ubi serum coaguli capax partibus nutriendis est aptandum; quod ultra extrema quamminima vasa semper fit; nam aliquem ibi aquosæ partis discessum pati optimum est; siccius fit enim, adhæfionique paratius; & aqua divertens vel intrinsecus vaporat & lenit, mulcetque, & a coalitu defendit partium superficies; vel extrinsecus emergit, molitque aëris vias, & cutim.

XXII. Et secundum naturam hæc est origo vaporis, quem emittit ubique corpus humanum: qui si parcus ac tenuis, neque coaguli particeps invenitur, vasorum per quæ prodit angustiae tribuendum. Si enim ampliora excernentia essent vasa, ac naturâ solent, copiosius aquam, unaque crassius serum, & coaguli capax facile trajicerent: uti reapse trajiciunt cum, auctis

vitæ viribus, præter modum distenduntur. Sic incitato cordis, arteriarumque, motu cutis universa sudorem emittit, cujus multa pars coagulabile serum est; cujus rei indicio est tenax, duraque macula, similis illi, quam appingit aqua icthyocollæ particeps, in indusiis a sudore relictæ. Sudat similiter iisdem ex causis pulmo, sudant fauces, nares, os: cujus sudoris materia est, frigore densata, quam reddunt catharrosi. Ex eademque causa sudant partes internæ, quæ tamen, quod a frigore tutæ sunt, liquidum serum servant, permixtumque vaporibus. Ea est autem animantibus lex numquam ut cordis vires, nisi in statu machinæ violento, sudare vasa cogant. Semper igitur sudat vas, id est, præter naturæ ordinem, crassiorem lympham & coagulabilem ejicit, cum vi majori consueto distenditur; quam vim infert sanguis appellens, qui solito copiosior sit, aut impetuosior. Itaque vasa plenitudine sudant, sudant cum inflammantur: sic pulmonem inflammatum crustâ obductum sæpe vidimus corio pleuritico persimili; inflammatum pericardium crustâ undique cum corde investitum polyposâ invenimus; & vaginæ testium hydrocele, cujus aquæ coagulantur; solet testis inflammatione præire. Tantum igitur est facile vapores collectos intra cor-

poris humani caveas coaguli materia imbui, quantum facile est sudare vasa intrinsecus vaporantia : quod æque tam est facile, quam cordis motum accelerari, & sanguinis cum eo impetum, vasorumque extremorum dilatationem. Idque cum semper fiat quando aut febris magna est, aut vehementes machinæ motus præcessere, ratio est in promptu cur magna febre, aut suffocatione, extinctorum animantium sæpe imbuti vapores coagulo inveniantur. Et cur in bobus, quos, anteaquam occidant, sæpe multo laniones, magnoque cursu fatigant, pericardii vaporem *concretæ* similem *gelatinæ* deprehendere potuerit LOWE-RUS (c). Itaque eorum qui magnis febribus extinguuntur secundum naturam vapores non sunt ; neque post magnos cursus animalium vapores interni inveniuntur puri. Experiri igitur volentibus num, ut antea (xviii, xix) ostensum est, vapores interni coaguli sint expertes, auctor sim, ut vel vivum brutum animal aperiant, vel hominum repentino extinctorum, quod ipsi attendere solemus, cadavera perlustrant. Sic itaque concludamus, quidquid in sanguine coaguli capax est, aptumque

---

(c) De Corde cap. I. p. m. 7. Ed. Lugd. Batav. 1740

partium nutritioni, numquam, in sano statu, per vias vaporem emittentes effunditur : servat id natura, non perdit : & quoties vapor coaguli materia scatet, impurus est, & sudore interno præter naturam imbutus : purus autem, & coaguli capax secundum naturam nullus vapor est. Estque perutile lympham coagulabilem cum vapore naturaliter non effundi : effusa enim nutritioni corporis detrahitur : &, quod magis noxium est, partium internarum superficiebus accrescit, quas & crustat, & sæpe contra naturæ ordinem colligat. Nec morbosa illa ligamenta, quæ five pulmonem pleuræ, five pericardium cordi, post harum partium inflammationes, revinxisse frequenter observavimus, aliam originem obtinere. Condonent ergo doctissimi Viri, qui serum coaguli capax humoribus accensent, qui a sanguine, ut ajunt, feceruntur, argumento innixi vaporum interiorum, quos secundum naturam coagulari posse perperam crediderunt, si expunctum velle dixero a serie humorum secretorum a sanguine serum potens coagulari.

XXIII. HACTENUS probatum est vapores omnes corporis humani, secundum naturam coagulari non posse, coaguli materia tamen præter naturæ ordinem posse imbui. Cum contra nulla sint exempla, quibus

possit ostendi, humores alios coaguli capaces puritate superstita, eam naturam perdidisse. Itaque constat, experimentis limpidum aliquem humorem coaguli expertem demonstrantibus magis esse fidendum, in ejus qualitate secundum naturam pernoscenda, quam coaguli materiem in eodem exhibentibus (xvi). Nam coaguli adeptio morbosa est, & facilis, fitque humoris limpiditudine prope servata; amissio perdifficilis, & puritate superstita numquam observanda. Quod igitur spinæ vaporis coagulari nihil possit, nullimode obstat, quo minus ventriculorum cerebri vaporem; impotem etiam coagulari, habere queat immixtum (xv).

XXIV. Num descriptus (ix) autem spinæ vapor vaginas nervorum a spinali medulla enascentium penetret; ut quemadmodum toti medullæ, sic enatis inde nervis, & per corpus decurrentibus, balneo & fotui sit, restat ut diligenter inquiremus. Mihi & nervis inservire non omnino videtur improbandum. Singulos enim nervos a spina prodeuntes, appendice quadam, infundibulo simili, laxæque instar vaginæ, excipit tubus idem duræ matris, quo spinalis medulla continetur; eaque vagina nervi libera comes est, donec jam jam exiturus a spina, ganglium nervus efficit. Ita-

que, quum cavea vaginalum omnium spina nervos excipientium continua caveæ fit tubi duræ matris medullam spinalem complectentis, eodemque vapore perpetim repleatur, ad ganglium usque suum singulos nervos spinæ vapore foveri manifestum est. Dubium itaque restat an etiam ultra ganglium. Vagina enim singula duræ matris, hæctenus patula, circa ganglium vehementer adstringitur: inde vero in cellulosas laminas evanescit, quæ partim undique nervum complectuntur, partim singula etiam nervosa fila obvestiunt. Via igitur ultra ganglium transituro vapori videtur impedita: quam tamen aërne, hydrargyrumve trajiceret, volumus experiri. Trajecit autem utrumque. Nam impulsus aër per tubum patulo vaginæ ostio citra ganglium applicatum, ganglium superavit; eoque vaginæ omnes, nervum ultra ganglium vestientes, protinus intumescere. Eademque viâ injectum pressumque hydrargyrum ganglii angustias transilivit, inque ipsas cellulosas nervi vaginas penetravit. Quæ tentamina in iis potissimum nervorum vaginis institimus, quæ nervos in ischiadicum truncum coalescentes extra spinam perducunt. Et quamquam aëris, & hydrargyri, transitus ultra ganglium non sine aliqua pressione potuerit obtineri, levis tamen ea pressio fuit, aut

certe non tanta, quæ obstaculum argueret, quod per se in homine vivente spinæ vapor absente pressura, superare non posset. Si vero cogitetur vaporis spinæ puritas, & indoles aquosa, longe penetrantior aëre, ac hydrargyro; unaque in vivente quam sint viæ trajiciendæ laxiores, & humor trajecturus calore penetrantior; ratio sufficiet, cur non possit omnino eorum sententia improbari, qui spinæ vaporis beneficio, etiam ultra spinale ganglium, nervos existimant gaudere.

XXV. Quod si hujus spinæ vaporis coaguli capax natura constitisset, & non potius ad ignem nullimode concreescens (xv), nunc facile assentiter summis Viris, qui MALPIGHIUM (d) opinantur, quum *incisō tenui nervulō hinc inde per caudam bovis excurrente, ac ungue compresso, humorem glutinosum terebinthinæ instar expressit, hunc spinæ vaporem, vaginas nervorum percurrentem, elicuisse. Nunc autem alio ex fonte is glutinosus humor repetendus, cui videtur parem in nervo jamdiu secto HEISTERUM (e) etiam observasse; qui facturus in cane experimentum nervum nescio quem, vulneravit; quo*

(d) Oper. posthum. p. m. 27. ed. Ven.

(e) De Rachitide.

facto, canis postea convulsionibus misere torquebatur. Post tres autem circiter menses, in eodem cane dissecto, ubi vulnus illud antea inflictum fuerat, veluti glandulosam concretionem reperit insignem, quam a succo nervoso è nervi punctura emanante ortum suum habuisse putavit. Et quamquam certe pigeat quem nervum vulnerarit nullimode HEISTERUM meminisse; & suspicio valere possit tendinis pro nervo vulnerati: ne peritum tamen hominem negligentiae infimulem, & ut aliquid secutis convulsionibus tribuam, quæ nervo potius, quam vulnerato tendine nasci solent, hoc quoque experimentum ad evincendam in nervis glutinosi humoris præsentiam non ineptum judicetur. Hujus autem humoris dum in nervis dubitari existentia non potest; quandoquidem nobis etiam MALPIGHII experimentum repetentibus manifeste occurrit; est tamen origo, quæ a spina esse non possit, aliunde repetenda. Hanc MALPIGHIUS, & HEISTERUS a cerebro deduxerunt; adeo ut verum nervorum succum, per fistularum nervosarum cavum naturaliter decurrentem, gluten illud esse judicaverint: perperam, ut opinor; uterque; nec rectus suarummet observationum interpretes, quod mirere, MALPIGHIUS. Nam si expressis iisdem ner-

vis in primo exortu a spinali medulla, cum vaginam duræ matris nondum essent (xxiv) adepti, glutinosum illum humorem occurrere non vidit, qui, vaginis acceptis facile prodiret (*f*), intelligere debuisset, non tam *ob mollitiem*; quam certe non tantam illo in exortu nervi habent, ut *compressi lacerentur*; quam potius ob defectum vaginalum, glutineum humorem reddere nequivisse. Accedit quod discissa vivi canis spinalis medulla; per quam verus a cerebro nervosus humor descendit, ac transit in nervos; mihi fit visa e sede dissecta humorem emanare mere aquosum, ac facile dissipabilem, non lentum, & concrescen-tem: quod jam proprio experimento vidit etiam BOERHAAVIUS (*g*). Hancque veri nervosi humoris a crebro in nervos descendens indolem esse aquosam, & coaguli impotem, præter hæc experimenta & ratio suadet, & illa etiam, puto, manifeste evincunt, quæ in cane instituit, ante hos novem annos, singularis eventus experimenta Cl. MOLLINELLIUS (*h*). Qui ex cellulis diu ligati octavi nervorum paris, in quas

---

(*f*) Loco proxime citato.

(*g*) Præl. ad Instit. §. CCLXXIV.

(*h*) Bononiensis Academiae Comment. Tom. III. p. m. 282.

verus videbatur cerebri humor descendisse, non quidem glutinosum, sed *tenuissimum* elicuit, *albicantemque liquorem*, & *civissime evanidum*. Igitur humor, quem pressi nervi promunt concretionis capacem, cum neque a spinæ cavo, neque a cerebro esse possit, quam habeat originem reitat inquirendum.

XXVI. HÆC autem origo apparere non poterit, nisi veram antea ejus humoris sedem definiamus. Et quidem concrescibilis ille humor non in fistulis nervosis, quarum cavum opinor nemini visum, sed in vaginis cellulosis nervorum filamenta complectentibus contineri videtur. Quam ego rem didici, postquam aliquoties nervos illos, aut supparens diligenter expressi, quos MALPIGHIIUS edixit. Ita namque vidi evadentem illum humorem inter nervum vaginamque patentissime pertransire. Quem ipsum attamen transitum potius per *fistulas nervosas*, quam per vaginas esse, fortassis festinanter, MALPIGHIIUS affirmavit; nam si fistulas illas, quoad effici potuisset, vaginis exutas voluisset exprimere, nihil protinus glutinei, ut quidem in nervis nondum spinam egressis (xxv) observavit, potuisset elicere. Potest itaque tuto jam disquiri unde nam hunc humorem accipiant nervorum vaginæ: & vero cum neque a cerebro ha-

beant (xxv), neque a spinæ cavea (xv), restat ut a propriis illis arteriis accipiant, quæ vaginas omnium nervorum solent percurrere : quæque, ut in reliqua interstitia cellulosæ membranæ (xxi), nervorum etiam in vaginas humorem concrefcere aptum vaporî immixtum eructant. Amplam hanc enim vaporis viam ostendit aqua tepens, quæ injecta in cruralem arteriam, uti reliquam cruris cellulosam membranam, sic nervorum vaginas patentissime invadit. Quibus in vaginis, donec animal vivum, calidumque est, quidquid illius humoris emanant arteriæ fluidissimum esse puto ; lentius a morte, & frigoris accessu glutinosius fieri. Re namque ipsa nervi in vivis animantibus, actuve calentibus, expressi, aquosum ex vaginis humorem, non glutinosum, dant : ex frigidis demum nervis jam glutineus elicetur. En igitur demonstratum duos esse fontes unde in vaginas quorumcumque nervorum derivet humor, calvariæ, aut spinæ cavum, propriasque ipsarummet vaginalium arterias : & illinc pauculum & aquosum mere ; plurimum ex arteriis, & partim concrefcere aptum humorem vaginis impertiri. Nunc quando in hoc humore, qui nervorum etiam ischiadicorum vaginas pervadit, caussa illa posticæ ischiadis nervosæ dolorem excitans re-

fidet (vii), quomodo hic nervosarum vaginalium humor dolorem ischiadico nervo inferre possit inquiramus.

XXVII. DOLOREM autem potest inferre, vel quia copia excedens vaginas, nervumque conclusum immane imbuat; vel quia redditus acer nervum pungat, ac irretet. Utrumque videntur enim edocere, atque definire, experimenta. Siquidem vidi; quod est etiam ab HIPPOCRATE (*i*), & CÆLIO AURELIANO (*k*) deprehensum; suppresso hemorrhoidum, uterive, fluxu sanguinis consueto, lacte etiam lochiisve repressis, posticam ischiadem nervosam supervenisse: quibus ex causis non pravitas humorum, sed redundantia videtur fecisse ischiadem. Validos item ictus coxa exceptos, aut nimias in ponderibus elevandis coxarum distractiones, posticam vidi pariter ischiadem nervosam excitasse. Quæ causæ stimuli vi in coxæ nervos copiam majorem sanguinis videntur attraxisse. Sed etiam observatum quamplurimis rheumatico viru, venereove, vexatis, uti plurimas alias cor-

---

(*i*) Popularium Lib. V. num. XXXIII. in Polemarchi uxore p. m. 793. Tom. I. editionis LINDANI.

(*k*) Morborum Chronicorum Lib. V. Capit. 1. p. m. 547. Edit. AMMANNI Amstel. 1722.

poris sedes, ischiadicos etiam nervos pertinaciter indoluisse: habeoque exempla numerosa post ulcera diuturna penitus occlusa, nervosam hanc ischiadem perpefforum. Quæ videntur documento, ex infecto jam sanguine, pravum vaporem nervorum ischiadicorum vaginas retulisse. In aliis sæpe vidi ob frigus immodicum, crure, coxave receptum, eandem ischiadem esse natam: in quibus nisi dicas sanum antea vaporem vaginarum ischiadici nervi exteriorem illam causam depravasse, unde repetas ischiadem, causam desideres.

XXVIII. CUM adeo vero ex facili soleat accidere, ut quæ maxime causæ vel augendo vaporibus, vel asperando sunt aptæ, tot alios prætereant nervos corporis humani, ischiadicos autem, dedita velut opera, & graviter impetant, & pertinaciter occupent; non immerito quæri posset num nervorum ischiadicorum vaginæ peculiarem aliquam habeant dispositionem, cujus maxime causa in eas noxas frequentius, & gravius incurrant, quibus cæteri fere nervi sunt immunes, ut e sanguinis massa redundantem vaporem, acresque particulas suscipiant, & exterioribus causis adeo graviter afficiantur. Et mihi quidem plures videntur habere: quarum est certe princeps laxitas, & amplitudo, quæ nervorum ischiadi-

corum exterioribus vaginis tanta contigit, quanta, quod sciam, nulli alii nervo corporis humani. Notum namque est, ischiadicum nervum multiplici origine à spina prognatum post majorem femoris trochanterem in unum truncum coalescere, quo non major nervus toto in hominis corpore invenitur. Hoc autem in trunco quatuor, vel quinque radices, separatim a spina venientes, uniuntur; quæ non fila nervosa modo, sed & vaginas suas omnes in unum conjungunt. Et hæ quidem vaginæ, quas dixeris nervo originarias, nulla supervacua laxitate laborant: quin imo, nervo, quem includunt, semper aptissime adstringuntur. Laxitas autem, quam nimiam asserui, novis quibusdam aliis inest vaginis, quæ factò jam ischiadici nervi trunco tandem superveniunt. Eas adjicit cellulosa membrana, quæ occurrit copiosissima, & magnis laminis dives, ubi primum nervus in truncum coalescit: ea vero, ut vidi ad hunc diem, solet pinguitudine carere. Laminæ autem hujus membranæ quamquam potius necessario officio, quod nervi trunco per sui medium transvadenti præstare debent, quam destinatâ fabricâ, atque decursu, vaginas nervo dant: adeo tamen affabre transcendenti nervo sæpe accommodantur. ut ad eum vaginandum, non tam loci necessitate

conferre, quam præfinito fabricæ consilio positæ ibi esse videantur. Siquidem quandoque vidi; quod & coram in sinistro ischiadico nervo in viri cadavere contueor; has extimas vaginas; quas possis *accessorias* appellare; infundibuli formâ recens conflatum nervi truncum excipere; & hinc summo infixas trochanteri, illinc marginato veluti orificio descendentem nervum inhiare, exceptumque continuo usque in crus comitari. Estque præsens vagina adeo elegans, ut scalpelli manubrio inter nervum, vaginamque versato, veluti ensis laxa vagina exceptus, ischiadici nervi truncus videatur.

XXIX. ADJUVAT hanc nativam extimarum vaginalum ischiadici nervi laxitatem adfitorum musculorum non satis proxima pressio: qui musculi protectum præcipue trochantere majori, veluti ponte, nervi truncum vix leviter solent attingere. Quæ constanti laxitate quantum hæ vaginæ excipiendo vaporis quem arteriæ exhalant (XXI), in homine aptæ sint; quantum excepto in se ipsis retinendo peridonæ, neminem arbitror non videre. Ad hæc, arteriarum istas ischiadici nervi vaginas percurrentium magnitudo est tanta, quantam non aliis ullis vidi forte datam reliquorum nervorum vaginis. Facit hæc autem magnitudo vaporis fontem uberiores. Quam ob rem num-

quam vapore vacuas vaginas illas invenio : quem imo coactum etiam aliquando deprehendi, peneque gelatinosum. Et ea certe coactio mihi visa est simul ejus vaporis indolem probare concretionis capacem, simul & naturalem ejus copiam in his vaginis esse insignem. Quamquam existimo coactionem in vapore post mortem successisse : caloris enim defectui tribuenda, qui non solet in vita nervis facile deesse. Nervorum namque truncos, ramosque præcipuos, natura & communi partium calore, & musculorum in primis, quibus subjacent, acubitu solet defendere. Qua ratione vapor in nervorum vaginis neque redundare potest, neque frigore figi. Et hæc in nervis defendendis naturæ providentia elucet adeo per corpus humanum, ut fere duo tantum insignes nervi excipi possint, non sine maximo, consilio eo munere defecti : quorum nervorum alter est in cubito, alter in crure. In cubito enim nervus insignis; *cubitalis* Anatomici vocant; inter olecranon ulnæ, & condylum humeri interiorum, ex averfa flexuræ cubiti parte, pene subjectus cuti decurrit : qua in sede, musculosi incubitus ministerium, quo tot alii gaudent nervi, cubitalis desiderat. In crure vero multa ischiadici nervi pars assimilem cubitalis nuditatem experitur. Natus enim a spina radi-

radice multiplici post majorem femoris trochanterem coalescit in truncum ischiadicus nervus : interque illum trochanterem, glutinumque musculus majorem, quadratum femoris, caputque bicipitis, via satis facili, & laxa, descendit ad poplitem, bicipiti subjectus, ac semitendinoso. In toto hoc tractu ambitur nervus undique musculis, non adstringitur; totusque vaginis laxissimis molliter continetur. Truncus vero, ut poplitem attigit, in duas partes præcipuas secedit: quarum altera major, directionem trunci prosequitur, furamque penitus intrat, inter principia musculi gastrocnemii; cui musculo subjecta, & valenter adstricta, versus calcaneum descendit: minor altera vero pars cruri exterius advoluta antrorsum deflectit. Minor autem hæc altera pars est ob nervosorum staminum quantitatem minorem, sed vaginarum laxitate trunco suppar. Nam a trunco profecta per exteriorem inferioremque genu partem oblique descendit, imam supergre-diens capitis fibulæ sedem. In quo toto descensu a trunco ad fibulam omni musculo nuda est, cutique subjecta, progreditur. Laxis ideo hac tota in sede, & vapore divitibus gaudet vaginis. Superato fibulæ capite, inter peroneum longum, fibulæque corpus descendit: indeque sub longo va-

dit digitorum pedis extenfore, tandem inter longum extenforem pollicis, & tibialem anteriorem. Hactenus musculus sepulta, sed mox pristinae restituta libertati. Nam, ut extenforem pollicis evadit, sæpe ad septem usque transversos digitos supra malleolum anteriorem, bifariam dividitur, & per priorem cruris partem extrinsecus vergentem, musculus iterum nudata, cutique subjecta descendit. Pergit autem sub cute descendere ad superiora usque, exterioraque dorso pedis, donec tandem in ramos dissipata in pedis carnibus definat.

XXX. TRUNCUS igitur ischiadici nervi, anteriorque propago in crus demissa, non, ut propago altera furam invadens, musculus inclusa, strictaque decurrunt, sed maximam partem aut nullum habent musculorum accubitus, aut perquam levem. Hæ itaque nervi partes vaginis laxioribus ambiuntur, vaporeque divitibus, & ideo longe aptis, quæ, præ cæteris reliquorum nervorum vaginis, superfluos humores, quandoquidem iis machina laboret, sibi recipiant. Solet enim in laxiora loca, & minus resistantia, corporum undique nitentium facilior esse receptus. Quem ego receptum in his vaginis opinor, non modo superfluis, sed pravis etiam, acribusque humoribus posse facilem esse. Acrium et.

enim humorum vim irritabiliora vasa maxime sentiunt, quæ, si intrinsecus stimulo perciuntur, acre perciens, urgent, actuosius reddunt, & vel sibi infigunt, & retinent, vel expellunt audacter in vicina, quæ spectent, spatia cellulosa. Vasorum autem irritabilitas tunicarum, quibus constant, teneritudinem exigit: teneritudo autem tunicarum semper major est in vasis, quæ vicinarum partium pressioni minus omnium subjecta sunt: quod fere proprium est vasorum vaginas percurrentium trunci, priorisque propaginis ischiadici nervi. Est igitur de natura corporis humani, ut in his potius, quam in ceteris aliorum nervorum vaginis five copia redundant, five acredine peccent ejus humores, maximam inveniant opportunitatem nocendi. Quam ego puto, nulli hominum deesse, quamquam aliqui esse possint ei noxæ opportuniore: quemadmodum illi sunt, qui nervorum ischiadicorum vaginas naturâ laxiores habeant, nudioresve consueto. Nam sicuti ad ophthalmiam, ad anginam, cartarrhumve præ aliis alii procliviores sunt, ob locorum, quibus morbi illi insident, peculiarem in illis corporibus habitum; sic homines possunt esse ad patiendam ischiadem intrinsecus excitatam dispositiores. Ut vero ex causis extrinsecus coxæ applicitis fiat postica ischias

nervosa, ingenita ischiaco nervo, & omnibus eadem inest dispositio. Tam frequentem namque habet musculorum nuditatem (xxix.), ut frigus, aliave fortuito in coxam extrinsecus incurrentia, facile in ejus truncum, cruralemque propaginem, vim possint suam proxime exercere. Quam pariter vim non semel vidi propaginem nervi alteram in suram demissam identidem retulisse. Retulit subinde vero, tanquam doloris radiis a trunco procedentibus invasa: & si forte doluit constantius, quasi doloris causis infessa, id raro accidit, & illis opinor in subjectis, in quibus ea propago non fatis esset musculis adstricta; aut quando tanta vis acris materiæ in ischiadicum nervum incubuerat, ut, musculis invitis, in illam suræ propaginem irrumperet (xxxvi).

XXXI. HACTENUS mihi videor probabiles causas protulisse, quæ ischiadicum nervum cogant indolere (xxvi), & cur ejus nervi truncus, priorque propago in crus demissa, doloris tractum sæpe sustineant (xxix), præque cæteris machinæ nervis, cubitali excepto, doloris causis capiendis sint maxime idonea. Quo in cubitali nervo non est cur quispiam curiose quærat dispositionem eandem fere esse, passionem rariorem. Etsi de illa enim passionis raritate causari parvitas possit nudæ sedis nervi cu-

bitalis ; non tamen tanta , ut creditur , ea raritas est. Siquidem vidi frequenter cum ischiadico nervo cubitalem etiam dolere , idque præcipue cum causa doloris fuit interior , sic ut potuerit utrique nervo occurrere. Quam doloris societatem & consensum in cubito , atque coxa , sic ut uno eodemque tempore ambæ illæ partes indolerent , tractanti mihi plurimos rheumatico , venereove viru divexatos videre contigit sæpissime : nec dubito quin , si animus sedulo advertatur , dolorum hoc connubium frequenter occurrat. Imo quemadmodum in coxa natum antea dolorem sensim sæpe vidi ad pedem descendisse , vel in pede natum petivisse coxam ; sic frequenter in cubito residentem dolorem , & ad humerum ascendere , & ad postremos vidi manus digitos propagari. Tantaque est in his doloribus similitas , atque consentio , five partium indolentium eadem dispositio , five nati doloris natura spectetur , ut censeam recte CELSUM (m) utriusque doloris judicia conjunxisse , pene etiam exæquasse. Ego vero si nomen ischiadis non fuisset a fede , doloris , sed a forma profectum , minime dubitarem illum brachii dolorem *nervosam*

(m) De re Medica Lib. 2. cap. VIII. p. m. 75. Edit. Roterd. MDCCCL.

cubitalem ischiadem appellare. Convenit enim cum postica ischiade nervosa, forma, sede (xxix), symptomatibus (iv), curatione (lv).

XXXII. Cum igitur uber, acerve vapor in extimis vaginis ischiadici nervi firmiter immorans posticam efficiat ischiadem nervosam, quomodo symptomata ischiadis omnia, effectusque gignat, videamus. Et primo si a nimia copia vaporis orta est ischias, distraherentur necessario nervorum vaginæ, & inclusa nervosa filamenta comprimuntur: itaque dolebit minus quam torpebit crus. Contra si peccat vaporis acredo: tum enim dolor erit acrior, & permanens. Sed, utralibet ex causa duxerit originem, vespertinis temporibus ischiadica passio semper erit acerbior. Incalescit enim vespere hominis machina, & tum quod incitato sanguinis motu major vaporis copia in vaginas nervorum derivatur, vel quod, aucto calore, acris materia vaginis conclusa impellitur, & excitatur, ischiadicæ passionis fiet incrementum. In quo incremento quantum ægri quandoque crucientur, vix puto verbis explicari posse. Equidem vidi qui misere noctes ducerent ad diluculum insomnes, ischiadicis cruciatibus acriter divexati: cumque lecti calorem ferre non possent, aut vigiles totas noctes inambulando transegisse, aut,

lecto relicto, recubasse humi. Et vidi qui, ut tantulum diu negati capefferent somni, capiti subjicerent pulvinar, nudum autem corpus intecto solo insternerent. Estque in eadem caloris adaucti pernicie posita ratio, cur post crapulam effusiolem, postque magnos machinæ motus augeſcat ischiadicus hic dolor, & consuetam vespertinam exacerbationem anticipet. Itemque cur ischiadici doloris major sit æstivo tempore vis, major cum æger laneo, quam stramineo lecto recubuit. Et ex laneo quidem lecto quot post noctem dolore vigilatam vidi ægros surrexisse, per integras etiam horas stare pedibus nequivere; impedita cruris male affecti extensione; paullatimque erexerunt se prout aura frigidior cubile pervaderet, aut crus invitum agitaſetur. Quæ duo quod calore exagitatum in vaginis nervosis acrem vaporem forte fedarent, ac uberius accurrentem repellerent, videntur profuisse. Semper autem probat calor si dolorem aliquem intendit, acrem, exsuperantemve materiam doloris illius potioſam cauſſam efficere. Cujus indicii quanta utilitas sit, is, qui curandis ægris operam locet, potest intelligere. Nam in dolorum turba, queis maxima constat pars morborum, sæpe sumus in ancipiti. Alios namque dolores vespere acerbari videmus, ma-

ne mitescere; alios contra matutinis in horis fieri graviores. Utrorumque dispar natura manifesta est. Causa disparitatis non manifesta. Hanc tamen elucidant, caloris effectus. Nam doloribus vespere incrementibus calor obest, mitescentibus prodest. Illis ergo doloribus caloris effectus obfunt, istis profunt. Caloris autem in humores effectus sunt rarefacere, solvere, commovereque. Itaque doloribus caloris accessione mitescentibus, solutio, commotioque materiae dolorem inferentis prodest: nocebat hæc igitur crassa indole, & gravi, partemque affectam opprimente. Quamobrem qui matutinis in horis graviores fiunt, mites omnes, torporique similes dolores sunt; calidisque assumtis, admotisque, curabiles: & vidi nuper liberaliori vini potu talem natum in ægro, ob diuturnum dextrilateris incubitum, in nate, dolorem evanuisse. Doloribus contra caloris accessu incrementibus dubium esse non potest causam dare materiam vel copia peccantem, quæ crescat incitatis vitæ viribus; vel acridine noxiam, quæ, caloris veluti facibus admotis, agitetur ultro, fiatque valentior. Ita explicatur, cur asthmatici gravius antelucanis horis patiantur, quorum pectus lentâ crassâque materiâ farciatur; quod sæpe visum: rheumatici contra, atque po-

dagrici, quorum dolores ab acribus humoribus existunt, vespertinis.

XXXIII. DUM vero ischiadem patitur ischiadicus nervus, sensim in novum habitum transmutatur; quem vel ipsa cum ischiade originitus induit, vel non diu post natam ischiadem acquirit. Isque habitus est *hydrops* extimarum nervi vaginalum. Qui si a nimia vaporis copia duxit ischias originem, in ipsa hac copia existit: si vero humorum acredini dolor ischiadicus debetur, non diu post natam sequetur ischiadem. Scilicet acris materiae stimulo in nervum irritatum major in dies consueto fiet humorum concursus; quem stimulus semper provocat in carnibus animatis. Et hic major concursus tum per ischiadici nervi filamenta, tum per sanguiferas erit vaginalum arterias: eritque uberior cum acrior affuerit irritatio: quod semper est quando dolor sævit. Doloris ergo tempore arteriæ simul, nervique irritantur, & hi subjectos musculos convellunt, faciuntque sæpe crampos dolentissimos (v); illæ nimium replent cruris carnes, & vaginas potissimum nervosas causam stimuli habentes uberiori vaporis copia ditant (xxxiv). Crampos autem illos sequi solet venarum sub cute partitis dolentis discurrentium temporaria inflatio varicosa, quam ut olim in ischiadico

paroxifmo MARTIANUS (v), nos in *vagis crampis* hystericarum clare vidimus. Nuperque Matrona crampis illis obnoxia ; *tractus nervorum* vulgus appellat ; quo loco identidem patiebatur , manus dorso , cubito , brachio , collo , crure , carnes tumebant ; venæque loci illius inflatione turgentes , liventesque toto crampi tempore erant. Quam inflationem a nimio sanguine potissimum derivo in venis illis laxioribus collecto , utpote sub cute fitis ; in quas omnis illa sanguinis copia , quæ sedes cruris interiores , convulsione claufas nequivit invadere , crampi tempore corrivatur. Crampus autem est brevis , invita , violentaque musculi convulsio : & sedes vere convulsas sanguis non immeat.

XXXIV. IMMEAT vero uberrimus stimulas cruris arterias , in quas accurrit , vel potius velocissime transmeat , inundatque loca , ponderosioraque reddit , in quæ arteriæ illæ finiuntur (xxi). In his vaginas etiam ischiadici nervi , quarum in primis arteriæ stimulis propius agitantur : illasque replet multo vapore : qui necessario crassior consucto , crurisque ignavia , torporeque immotus , laxis illis in vaginis (xxx) facile residet. Itaque vaginæ ischiadici nervi hydropicæ fiunt : isque hydrops cum semel invasit , si dolor ischiadicus perseve-

rat, crescit in dies, & confirmatur. Nequit etenim venis tanta resorberi copia vaporis in vaginis effusi, quanta doloris tempore quotidie incurrit: partim quod oscula venarum, pleraque certe, obruente vapore, opprimuntur; partim quod vapor mora ipsa fit in dies impatientior resorbtionis. Nam vapor, qui coagulo dives est, aptus resorbtioni est cum recens est, si diutine immoratur, loco quantumvis opportuno, resorberi amplius nequit. Crassiores etenim glutinosioresque lymphæ partes, quibus illæ vapor imbuitur (xxix), mora, ab aquosiori sensim vaporis parte sejunctæ applicari solent parietibus cavæ illius, qua concluduntur: & limo per similes novam in membranam paullatim coalescunt, quæ parietes illos intrinsecus obfarcit. Cujus novæ membranæ ministerio patentia in illis parietibus oscula venarum absorbentium maximam partem occludi necesse est, & absorbendi officio venas defici. Quod in omnibus factum vidi, quotquot abdominis, vel pectoris hydrope diuturno potissimum laborarunt: quorum ventrium parietibus, sed maxime pectoris, tot sæpissime talium membranarum superadjecta vidi strata, ut aperte intelligerem cur toties in hydrope confirmato neque purgantibus, neque diureticis, neque sudoriferis remediis elici

aquæ possint. Nato igitur ischiadico dolore intumescunt vaginæ sensim ischiadici nervi, & nisi cito materia dolorem inferens destruat, fiunt hydropicæ : isque hydrops, nisi statim dissipetur, pertinax fit, crustatis coriaceo tegmine parietibus intimis vaginalium nervosarum. In hoc autem hydrope nonnihil utilitatis esse potest : nam, affluente vapore, acris materia, quæ antea nervo adhærebat, diluitur fortassis, immisceturque vaporibus : cujus alluvie absorpta non adeo restat libera, & incluso nervo minus nocet. Inde videor intelligere, cur sæpe ischias in initiis sit continua, fiat postea sensim intermittens (iv). Tales namque ischiades acris materia genitas esse puto, quæ donec diluatur, actuosior est, stimulumque progignit perenniores : diluta, nisi novo impulsu actiosa fiat, prope desinit infævire. Accipit vero impulsus aut calore nimio, aut musculari motu plurimum aucto (xxxii) : quibus solet ex causis ischias intermittens intempestive exacerbari. Ideoque in his casibus donec intra vaginas ischiadici nervi collectus humor quiescit, quod sæpe interdum fit, torporis in crure sensus, non doloris, adest : quem sensum puto ab humoris collecti pondere natum perpetim in nervum incumbentis : cessat ille torpor, redeunte dolore ; sensus

minor, accedente majori. Ea tamen, quæcumque fit, hydropis utilitas magnis certe damnis, quæ paullatim infert, superatur. Nam, hydrope nato, etsi dolor intermittit, passio tamen confirmatur, longiorque fit; sæpe etiam dolor ipse exacerbationis tempore sævior comparet. Quæ major sævitia aut quia sanguis in dies in ischiadicum nervum, habitus jam perversi, novam acrem materiam deponit; aut quia semel delata mora facta est deterior; aut quia se tandem potius illa materies contagione multiplicavit, potest oriri. Valetque in primis contagionis vis, quando acris materia nervum irritans indolis est venereæ: qualis lentam ob indolem ischiadicos sæpe in nervos, uti cæteras in machinæ partes minus calidas, minusque commotas, solet defigi.

XXXV. SIT nomen ergo confirmatæ posticæ ischiadis nervosæ hydropi datum trunci, priorisque cruralis propaginis ischiadici nervi; quem hydropem patiens diu si negligat, næ iste pedetentim in cruris incurrat semiparalyfim. Neque etenim potest ischiadicus nervus circumaggesti vaporis pondere diu gravari, quin ejus filamenta nervosa pressione illa sensim elidantur, & musculis nervisque subjectis debilius administrent. Quæ scilicet est causa illius postremæ omnium horum ischiadicorum icenæ,

atrophiæ, & semiparalyfis (vii). Illum tamen hydropem, tantarum rerum auctorem, quem hactenus conjectando forte videar evicisse, in ischiadico nervo, donec ischiadem patiatur, adesse; sperabam experimento probaturum cadaveris sectionem, quam ex inopinato nuper, dum hæc conscriberemus, hominis hanc ischiadem passi forte fortuna contigit instituere. Sed quin hæc dissectio mihi pro eo ac voluissim factis faceret, plurima obstitere. Etenim Vir erat annorum circiter quinquaginta, qui quatuor ante menses quam hoc nostrum adiret Incurabilium Nosocomium, Salerno Neapolim iter faciens, nescio qua causa, coactus est noctu, nudis pedibus, multam, fluentemque aquam pertransire. Paulo post dolore corripitur in planta, & dorso pedis dextri, qui sensim ascendens ad ischium usque pervenit, directione servata, quæ est in postica ischiade nervosa. Morbum initio sævum non repetitæ juvarant sanguinis missiones, non unguina varia, non *δρασικὰ* purgantia iterata, cum æger acuta febre correptus die Junii decimasexta in Nosocomium est delatus. Erat febris ex epidemiarum putridarum genere in quam infimæ plebis homo, in summa hujus anni 1764. annonæ caritate, uti plerique homines fortis ejusdem, ob perversam forte victitandi

rationem inciderat. Macies ei summa, herbeus cutis color; quæ communia tum temporis multis erant hominibus caritatem expertis; indicia fortassis diutini ex crudis vegetantibus alimenti; virium dejectio multa, alvus sollicita, & fluens. Febri, ut par erat; feliciter depulsa, sequens valetudo, ut in corpore inanito, multam intulit famem. Hanc parco nutrimento, quod vires paullatim erigeret, non enervem adhuc opprimeret concoquendi facultatem, temperandam ægro persuasi. Interim cum alvi laxitas totis febris temporibus, quæ duodecimo defuit, ischiadicum dolorem non extinxisset; qui dolor sæviente febre valde intensus evaserat; qua tradam (LI) methodo ischiadis curationem sum ingressus. Erat res in vado, jamque dolor insigniter immixtus brevi secuturam curationem integram persuadebat, cum, famis impatiens, multa æger, nulloque ordine, electioneve servata, coepit devorare. Corripitur iterum ingenti alvi fluore, qui tres intra dies corpus admodum enerve ad internecionem confecit. Eo extincto, visa est occasio longe digna, quæ nostram posset de hydrope ischiaci nervi in postica ischiade nervosa sententiam declarare. Neque enim desperabamus; ut ut æger diebus vitæ extremis vix ad imam tibiam tantulum ischiadici doloris

senfisset ; si vere ischiadicus nervus hydrope laborasset, aliquid in eo nervo inventum iri, quod si non præsentem ostendere, prægressam saltem morbi causam posset arguere. Cadaver in Theatrum perlatum est : nos dissectionem instituimus. In illo tamen quædam extrinsecus observata spem nostram infregere. Etenim clunes corruptæ verminaverant, & pes uterque ad mediam usque tibiam aqua intercute laborabat : quæ vitia, dum æger viveret, nemini attenta, forte postremis vitæ diebus irrepsisse dicebantur. Utcumque tamen inita dissectio. Visisque primum vitiis in abdomine manifestis, quæ floris alvi causas quadantenus declararent ; quorum historiæ aliâs erit fortasse locus ; ad ischiadicum dextrum nervum nos convertimus. Quo detecto, sic visum. Erat nervus, adhuc vaginis indutus, a coxa ad tibiam solito coloratior ; non jam vasorum vaginas percurrentium magnitudine, aut plenitate, sed intinctu quodam novo ambientium membranarum ; omnes etenim flavebant. Itaque vaginis nervi extimis incisis, deterfoque vapore ; quo certe non præter naturalem modum imbuebantur ; vidimus vaginas crassiores consueto, colorem illum non appictum, sed imbutum possidere, quo ne ipse quidem nervus, etsi certe pallidior, erat immunis. A
fibu-

fibulae autem capite ad pedem imum albidior erat nervus, pleniorque vapore : cuius, a medio tibiae inferius, copia tanta supererat, ut insigniter vaginae a nervo incluso distarent, quo locum facerent vapori. En actutum mihi nata suspicio gravis, essetne in ea infima nervi sede visus hydrops residuum hydropis ischiadis praegressae ; an progenies illius, qui carnes proximas insideret. Erat autem ultra sedes, ad quas cutis oedema pertineret, nervi hydrops extensus : quod facere posset ad referendum hydropem ischiadi praegressae. Et novus ille vaginalum color trunci ischiadici nervi a coxa ad crus indicium dare posse videbatur lymphaticae proluviei, quae illas olim sedes occupasset (xxxiii, xxxi). Quia tamen in eo cadavere, de quo nunc disputamus, & propter fervorem tempestatis, & propter aperti in antecessum abdominis, cluniumque foetorem, & propter efficacem metum contagionis, qui illa tempestate omnibus erat merito summus, sinistrum ischiadicum nervum omnino neglexi, qui potuisset evincere, an color ille trunci nervosi dextri vere novus, an forte proprius, & ad naturam eo in homine esset, nihil omnino sum ausus ex hac dissectione decernere.

XXXVI. QUEM autem hydropem ischiadici nervi mihi similem vero fecit stimuli

E

sedis, & naturæ, atque simul ischiadis per-
vicaciæ contemplatio, quamquam secta ca-
davera non aperte declararunt, plurimæ ta-
men ischiadicorum curationes ad hanc opi-
nionem feliciter institutæ apertissimum evi-
cerunt. In quas etiam levissima, atque fu-
gax animi adversio vel hominem negligenti-
ssimum, nedum merito suspicacem, do-
cere hydropem illum potuisset. In cujus
rei demonstrationem non antea deveniam,
quam non leve dubium exemero & oriri
facile, & solvi necessarium. Id est hujus-
modi. Cum ischiadicus nervus ischiade pre-
hensus hydrope laborat, estne tanta hydro-
pis extensio quanta doloris, ut adeo hy-
drops totum occupet nervi tractum, qui a
coxa indolet ad pedem; an potius hydrops
summum unice teneat nervi truncum, quem
primo solet dolor invadere, reliquus autem
usque ad pedem nervus dolori trunci con-
sentiens indoleat? In qua re non parvis ra-
tionibus ad illam accedo opinionem, quæ
in vera, & confirmata postica ischiade ner-
vosa (III) doloris comitem hydropa con-
stituit. Nam si in vera ischiade nervus ul-
tra coxam consensu doleret, quomodo sub-
inde ad poplitem usque (III), & non sem-
per ad crus totum dolor extenditur? Ec-
cur potius cruralis anterior nervi ischiadici
pars dolenti debet trunco toties consentire

(XXIX), non etiam semper unâ posterior, quæ pertinet ad furam? Nonne, quod iis nervi partibus dolor firmiter insidet, quæ causam in se continent dolendi? Ad hæc, quavis in sede nervum ischiadicum extrinsecus imprimas, dolor antea silens in vera ischiade sæpissime revocatur: quod mihi est documento, in quavis affecti nervi sede causam doloris contineri, quæ urgeri possit extrinsecus, & impelli. Doloris autem causa comitatur hydropi. Ischiadicus ergo nervus ischiadem patiens five in coxa dolor incoëpit, & ad pedem desinit, five a pede natus ascendit ad coxam, quantus quantus pertinaciter indolet, hydropicus est. Hæc tamen intelligo de dolore nervi illo qui & fixus est, & pertinax, veramque nervosam ischiadem (I) efficit; sunt enim vagæ quædam ischiadici nervi punctiones; *fulgura doloris* vulgus appellat; quæ a trunci dolore in ramos propagato solent oriri. Hæ tamen volaticæ sunt, pertinemque morbum; in quo veræ ischiadis nervosæ positus est character; non constituunt: *spasmos ischiadicos* appellarem.

XXXVII. Sic itaque constituo; ea ut contraham in brevi, quæ per tot capita fusius edisserui; decubitus uberis, irritantisve materiæ factum in vaginas ischiadici nervi ischiadem nervosam posticam effice-

re. Quæ si ab valde acris materiæ stimulo fit, cum vaginarum inflammatione potest oriri : quemadmodum forte oritur quæ acrior est ischias, & constantior. Hoc primum morbi stadium est : quod excipit hydrops, qui confirmat ischiadem. Hydrops vero, si diutine obtineat, nervum opprimat adeo, ut nequeat ulterius musculis inservire, unde ob nervi defectum, & musculorum diu feriantium hebetudinem, cruris accedet semiparalytis. Qui sæpe nervosæ ischiadis posticæ transitus est novissimus. Habet itaque morbus velut tempora tria, quibus medicam opem poscere possit : habet principia sæpe conjuncta inflammationi : habitum hydropicum in decursu : transitum postremo in semiparalysem. Contra hæc suis copiis debet medicus, suisque artibus insurgere.

XXXVIII. In his singulis ergo stadiis nervosæ ischiadis posticæ, quæ longo nobis usu profuisse sunt visa, nunc diligenter enarrabimus. Et quidem in initiis, quando sævior est, & continentior ischias, mire semper profuit sanguinis missio, quæ levavit semper morbum, quandoque etiam extinxit : maxime quibus consueti fluxus hemorrhoidum, uterive suppressi fecerant ischiadem. Cujus rei utilitatem facile explicabit quisquis attendat, missione sanguinis

copiam humorum, unaque vitæ vires, caloremque animantium imminui, quæ vel faciunt ischiadem, vel reddunt acerbiorē (xxxii). Locus attamen definiendus est unde sanguis mitti debeat: neque etenim hoc in stadio locus idem semper æque profuit. Igitur si suppressæ hemorrhoides nocuere, hirudinibus ani coronæ applicitis, quæ sanguinem inde exsuperantem educant, morbus levatur: minus utilem aliàs vidi sanguinis missionem. Vidi semel taliter ischiadico natis repentino vagis in abdomine doloribus, spontaneo naturæ molimine, post diem unum, & alterum apertas hemorrhoides: quarum fluxu tres per dies procedente, ischiadicus dolor integre evanuit. Magna etenim intercedit inter sedes hemorrhoidarias, & crura consensio: & vidi sæpe hemorrhoidum, uterive, imminente fluxu, ischiadicos nervos indoluisse; exacto fluxu, evanuisse dolores. At quibus excretio sanguinis uterina deficiens fecit ischiadem, optabilis est evocatio sanguinis ab utero: quam nuper in muliere pene quadragenaria quatuor cucurbitulis ficcis repetito applicitis femini utrique, & proximæ sedi femoris anteriori, felicissime evocavi. Hoc autem præstiti imminente jam consue-to evacuationis tempore. Si minus hæc succedant, a pedibus utiliter sanguis educitur. Etenim constanti experientia probatum mi-

hi video, nihil uteri fluxum efficacius elicere missione sanguinis ex pede. Quæ res potest in eo rationem habere, quod dum sanguinis accursus ad infera promovet, vim ejus ad uterum allicit majorem. Itaque vidi suppressum sæpe uteri fluorem hoc auxilio provocatum, imminenter acceleratum, lentum etiam incitatum. Nihil autem efficacius utero vires addit, ac veluti calcaria sive ad menstrua velis, sive ad lochia revocare : nihilque est illâ præstantius sive partum difficilem expedire coneris, sive expeditum accelerare.

XXXIX. POSSET autem quæstio esse, num potius ex affecto, an ex libero pede profit in ischiade sanguinem mittere : quamquam mihi certe olim utrinde noxia illa sanguinis missio videbatur, metu ne in sedes illas sanguis vocatus, quæ morbum continerent, majori esset detrimento. Quod olim fere fenserat COELIUS etiam AURELIANUS, qui postquam indicavit *plurimos ex talo, atque ancilae ejusdem partis, quæ fuerit ischiadica passione possessa venam dividentes sanguinem detraxisse*; apte regessit *ita partes cruris impletas magis gravari, cum repente vacuata loca in semet materia fluxum invitarent* (n). Cum autem Claris viris a pe-

---

(n) Morborum Chronicorum Lib. V. cap. I. p. m. 556.

de affecti lateris mire laudatam legerem sanguinis missionem, ut quæ sæpe dolorem pene instanter exstinxisset, cum vellem incredulus experiri, inveni rem veram. Vidi etenim, poplitis venâ incisâ, bis exstinctam omnino, sæpe mire levatam hanc ischiadem. Vidi frequentius, & facilius, ischiadicæ venæ ramo ante, vel post malleolum exteriorem aperto, quem ZECHIUS (o) in hoc morbo incidendum commendaverat, sensim ischiadem evanuisse. Cujus rei, contra ac crederem expertæ, plurima jam, per quatuor pene annos, & vulgaria mihi sunt exempla. Placet nuperrimum afferre. Vir erat quadragenarius, qui pondus ingens elevaturus, corripitur dolore in sinistra sede ossis sacri. Dolor in dies secundum ischiadicum nervum paulatim descendens nervosam perfecit ischiadem posticam. Crus æger extendere non poterat, & ab hora diei vicesima secunda multam ad noctem miserrime torquebatur. Venit ad nos fere post mensem : sanguinem jubemus emitti ab illo ischiadicæ ramo, qui ante malleolum exteriorem affecti lateris excurrerat, ad uncias pene duodecim : qua sanguinis missione peracta, sensim dolor intra binos

---

(o) Consult. Med. XLIII. p. m. 467. Ed. Francof.

dies evanuit; vix parvulo ejus, sed innoxio sensu ad os sacrum relicto. An ergo ex ipsa prodest fede affecta sanguinem mittere, quod, ex ipsis venis lateris affecti sanguine educto, vacuate venæ illæ liberaliter fugunt, collectumque in vaginis nervi ischiadici vaporem efficaciter attrahunt? Sic quidem non semel vidi, quemadmodum in ischiade, in ipsa etiam podagra, illa tamen albescente, ac veluti phlegmatica (nemo id etenim perferre voluit rubente prehensus) incisâ venâ aliqua super ipsam, quod mirum, partem tumidam, dolentemque excurrente, ac sanguine inde educto, mitigatum pariter acrem dolorem, paucosque intra dies morbum lentum alias, & pervicacem leniter evanuisse.

XL. Si sanguinis igitur missione, etiam, si tentare libuerit, iterata; sæpe etenim sic perfecit, quam semel instituta inchoaverat curationem; morbus omnino non evanuit, duo sunt auxilia efficaciter usurpanda: alvi valens eductio, & partis affectæ frictiones. Quæ duo suis legibus administranda sunt. Etenim incitanda est alvus duos ob fines, & ne inde quid noxii venæ attrahant, quod ulterius in sanguinem relatum ischiadis materiam possit augere, & ut, vacuatis per intestina humoribus, debiliores fiant vitæ vires, & sanguinis ac-

curfus ad ifchiadis fedem infirmior. Siquidem habeo compertum inter alvum, & crura relationem magnam intercedere: ut alvo adftriéta gravefcere crura videam, & torpida fieri; folutâ, levâri ftatim, expeditaque effe. Rheumaticum vidi, cujus alvum diu claufam crurum torpor, & gravitas fociabatur: alvo, pauco affumto oleo, egregie foluta, libertas illico rediit gradiendi. Egregie itaque HIPPOCRATES, ut eft apud CÆLIUM AURELIANUM (p), *utilem ifchiadicis dysenteriam* affirmavit. In ifchiadicis ergo fi forte ructus olidi, & graves habentur, aut ipochondriorum, maxime dextri, molefta, & murmurans eft contrectatio, pravorum humorum, qui primas, ut ajunt, vias obfideant, præfentia indicatur: his utile eft emeticum. Quod poteft, fi morbus perfeveret, iterari. Nuper hac ifchiade laboranti data per tres continuos dies vini emetici femuncia, horis matutinis, magnam eduxit vim lenti, flavique humoris; quo menftrua jam ifchias eft brevi profligata. Si locus emetico non eft, quod sæpe accidit, καὶ κ' ατῶ alvus concitanda eft. Hoc duplici ratione fieri poteft, clyftere, aut purgamento. Clyfter mihi femper utilior eft expertus. Et primo

---

(p) Loco proxime citato p. m. 549.

diluens injiciendus est horis vespertinis : si fieri etiam possit , antelucanis. Ex malvæ decocto , & melle , aut mannae pauxillo utiliter paratur. Talibus clysteribus , ut lumbaginem sæpe , sic dolores ischiadicos vidi semper mire levatos. Si non satis hi proficiant , paullo acriores clysteres usurpandi sunt : isti attamen caute ; nimis etenim acres vidi nocentissimos (XLV.). Ex vetusta muria olivarum , quæ fit malvæ , aut hyperici decocto satis temperata uti consuevi. Lenes illi clysteres vespere utilius usurpantur : nam feces vacuando , attrahentem vim intestinorum , somni tempori maximam , defectu aliquo pravarum materierum , reddunt ischiadico quadantenus innoxiam. Intestina item fovant , & nescio quam sensibilem ægris refrigerationem administrant , qua imminens illis horis ischiadis acerbitas , aut inchoata , leniri solet. Clysteris injectionem , si fieri possit , antecedere jubeo acerbationis tempus horæ spatio : aliàs autem sub ipsa accessione institutam iteratamque utiliter vidi. At clysteres acres , qui stimulum inferendo , convocandoque ad intestina humores , profunt , quoniam semper vidi pulsum reddere frequentiore , ægrique calorem facere , jactationemque majorem , matutinis in horis soleo imperare. Credidi etenim vespere injectos ischia-

dem nocturnam potuisse exacerbare. Purgantibus non utor : raro etenim proficua ; frequenter etiam vidi incremento doloris inservivisse.

XLI. SÆPE attamen hæc auxilia minuunt morbum, non omnino delent : idque maxime fit cum cœpit ischias veterascere. Tum ergo, quia fortassis oscula venarum absorbentium, in vaginas aperta ischiadici nervi acre condentibus, obstrui cœpere (xxxiv), excitanda eorum vis, & quodammodo juvanda est. Quod perficiunt egregie frictiones : in quarum usu, experientia edoctus, utile monitum proponam. Cum enim, ut ischiadi hoc tempore proficit, id debeat frictio efficere, ut iners humor vaginis implexus ischiadici nervi, in illa oscula venarum, quæ forte nondum penitus sint oscula, pressurâ juvatus, insinuetur ; sedemque vaginarum, quam adhuc pigra statione tenuerat, sensim relinquat ; id omnino præstandum est, ut propellat frictio veteres humores, non alliciat novos. Quamobrem ita frictio est adhibenda ut præter lenem pressuram nihil stimuli inferat. Quod est certe difficillimum. Sed tamen id fere obtineo, quoties nudi ministri manu, non pannis obvolutâ, nec alio armatâ stimulo, secundum doloris tractum jubeo sedem affectam leniter mulciri. Et ne

manus, & carnes confricatae incalescant, inque sedem laborantem sanguinem multum attrahant, ubertim oleo perfundi sedem confricandam jubeo. Mane singulo per horae quadrantem, sed vicibus intermissis, frictio instituenda: qua saepe vidi hos dolores ischiadicos sensim integre vanuisse. Oleo utor olivarum, aut sebo liquato, quando sanæ mentis ægrôtans, quod sanitatem afferat, id unice præstans, magnumque remedium putet: sed spem salutis remediorum specie metientibus, aut butyrum ex *cacao*, aut vulpinum oleum recens paratum, aut viperinum, aut, quod se maxime raritate commendat, humanam pinguitudinem commendo. Dum lubricam etenim frictionem mihi præstent ægroti, hoc illudve feligant oleum perinde est. Oleum autem interfusum, quo copia est majori, hoc minus aptam frictionem efficit carnibus inflammandis. Frigidum etiam oleum semper adhibeo; nam calefactum dolorem efficit acriorem. Quod adeo multis habeo confirmatum observationibus, ut Veteres plane mirer tot fomenta, tot unguina calida potuisse ischiadicis proficua prædicare: in his AURELIANUM (q). Equitis autem casus ante hos quatuor pene an-

---

(q) Loco jamjam citato p. m. 550.

nos adhuc memoriæ succurrit. Podagram subinde expertus corripitur dolore coxario ad pedem eunte. Consulitur, ursinam axungiam aliquantulum calidam inungeret, tum laterem incoctum quam calentissimum inunctæ fedi apponeret. Factum : at auctus est insigniter actutum dolor, qui tamen spe salutis primo toleratur. Sed molestiæ insigniter increſcunt, ejulatusque extorquent plane miserrimos. Ad hæc crampus supervenit violentissimus. Tunc ejecto latere, sedes inuncta sollicite perpurgatur. Durat nihilominus convulsio, paullo tamen in dies mitior, fere hebdomadam. Dieta, requiete, multo epoto per diem dilutissimo fero lactis, rediit dolor tolerabilis, crurisque fatigatis commoda agitatio. Hæc, hisque similia me docuerunt exempla quam noxius in hoc morbo, ut cæterarum calidarum rerum (xxxii), inunctionum etiam calentium, atque fomentorum esset usus. Itaque inunctio frigidi sit olei : ad lubricitatem enim instituitur, quæ calore non indiget. Sic frictiones proficue videbuntur. Quarum virtuti aliquid fere simile mihi videntur tria illa auxilia præstare, quorum ad ischiadem apud veteres, recentisque medicos, celebris est memoria. Vecturam intelligo, decantationem, electrificationem. Etenim CÆLIUS AURELIANUS *convenire ischiadicis motum voluit, sed*

primum *fertorio lecto*, dehinc *cathedra*, vel *sella* (r) : & THEMISONI necessarium visum est ischiadicos *equitare* (s). Recte quidem utrique gestatio potius, quam deambulatio commendata. Hæc enim sanguinem advocat in sedem affectam; & vidi in muliere, post duorum dierum celerem infuetam deambulationem, ortam hanc ischiadem; gestatio vero leni concussu, atque tremore, molliter pellit residentes humores in ischiadico nervo, & in meatus insinuat absorbentium venarum. Affert scilicet frictionis commoda, vitata pressione. Hinc leni ischiadi proficuum vidi vecturam in rheda : quæ fortiori tamen parum profuit. Decantationis autem vetustior est fama, ut cujus utilitatis ad ischiadem auctorem faciant (t) PYTHAGORAM : quamquam id rectius fortasse alii HISMENIÆ referant Thebano, de quo BOETHIUS in musicis retulit, pluribus, quos ischiadicus morbus vexabat, modulis cunctas fere abstersisse molestias (u). Quem HISMENIAM puto PHI-

---

(r) Loco citato p. m. 552.

(s) Apud CÆLIUM AURELIANUM loco citato p. m. 556.

(t) CÆLIUS AURELIANUS loco citato pag. 555.

(u) CRINITUS de honesta disciplina lib. XII. cap. XII. pag. 342. ed. GRYPHII 561.

LISTIONEM indicasse cum *fistulatorem* memoravit loca in ischiade *dolentia utiliter decantasse* (x). Quod auxilium quamquam SORANUS *vanae mentis jactantiam* judicavit, non tamen ut vanum audacter antiquarem; videmus etenim in sonitu artificiose modulato crurum præcipue carnes exultare, & tanquam *saltum* inchoare *palpitando*, ut recte est olim a PHILISTIONE animadversum. Eaque lenis palpitatio sonitu excitata, similis esse potest palpitationi, quam in carnibus excitat vectura, & æque proficua. Neque alia fortassis ratione potuit prodesse electrificatio; qua novem mensium ischiadem hanc nervosam percuratam memorat Cl. VERATTUS (y); nisi palpitationem excitando musculorum ischiadicum nervum complectentium, qua interceptus humor expelleretur.

XLII. DUM hæc autem ministrantur auxilia solent casus esse non rari, in quibus vehementia doloris, cujus causæ non possint cito destrui, sit interim enervanda. Sæpe etenim noctis quies, machinæ necessaria, ob magnam doloris acerbicatem aufertur. Unicum ad hunc finem, atque

---

(x) Apud AURELIANUM loco proxime citato.

(y) Osservazioni Fisico-Mediche intorno alla Elettrocisa in Bologna 1748, pag. 99.

præstans auxilium est in opio : cujus granulum sub vesperam deglutitum ischiadicis fævissimos dolores vidimus insigniter compescuisse. Cujus rei fidem etiam præstitit inter alios , instituto in semetipso experimento , ABRAHAMUS KAAVIUS BOERHAAVE (2). Quando autem ischiadicus assueverit opio , ejus ut vim amplius non præsentiat , non tam augenda dosis ejus est ; quo ischiadicum torporem ingravescere vidi ; quam potius solvendum est opii pauxillum in lactis aqua diluti selibra , & postquam elota fuerint communibus clysteribus intestina , per clysterem injiciendum. Hac itaque via injici posset crudi opii granulum , vel guttæ aliquod tincturæ anodynæ SYDENHAMII ; potest & dimidiatum granulum laudani opii , vel nepenthes QUERCETANI : quod variis edoctus experimentis affirmo. Habet autem opium per ani vias immissum constantiorem utilitatem , forte quia , inexpertâ bilis , aliorumque humorum intestinalium miscellâ , quorum commixtione sensim opii vires fortassis enervantur , purius sanguinem , & vigorosius intrat. Equidem vidi frequentes asthmaticos convulsivos insultus hac opii inductione

---

(2) Impetum faciens dictum HIPPOCRATI num. 440.

redditos rariores : vidi sæpe ipsam colliquativam hecticorum diarrhæam firmiter immixtam a parvula opii dosi per ani vias induta, quam auxerat potius copia major deglutita. Quos præcellentes effectus deberi vitato opii cum bile congressui, persuasum fere habeo. Etenim oleum tenue in opio est, cui soporifera facultas unice inest, quo detracto; uti quidem fit dum aquæ incoquitur, ad cujus superficiem oleum illud secedit, de quo *paucula grana vivo cani propinata mortem attulerunt repentinam* (a); quod restat ex opio id innoxium omnino est, quod est in primis expertum a STHALIO (b). Opii igitur oleum si cum bilis oleo, acidaque ejus parte (c), commisceatur, enervabitur sensim, ac fere tandem soporifera ejus vis evanescet. Notum est enim quid acida possint in plantarum destruenda soporifera facultate. Ab hac autem bilis efficacia in opii viribus enervandis, ratio mihi præcipua videtur repetenda, cur homines hoc minus sentiant

---

(a) NEUMANNUS Chemiæ pag. 969. BUCHNERUS de opii effectibus.

(b) Apud JO. CHRIST. JACOBI de viribus hypnoticis a miner. regno &c. §. II.

(c) Confer. VALLISNERII Epistol. ad L. TESTI. Op. vol. 3. p. m. 62. & sequ. Edit. Venet. MDCCXXXIII.

opii vim, quo diutius ejus ufui affueverint: quod multis in arte habemus confirmatum exemplis. Opii namque virtute, cum vitæ vires elanguescant, secretiones humorum, quotquot a sanguine arterioso in hominis machina fiunt, minuuntur; una superstita, non tam integra, quam forte potius aucta, bilis secretionem (XLIII). Hæc etenim a sanguine fit venoso, cujus quo tardior est motus, hoc major bilis copia separatur. Bilis ergo in intestinis hoc magis redundat, quo diutius opium fumitur. Adeoque materia destruens opii vires eo major adest, quo usus opii fuerit longior. Nonne ergo quod opium bilis copiam augeat, dum in alvi fluore a bile producto exhibentur opiata, quantum sub primo adventu fluorem imminuunt, tantum ubi opii vires evanuerint, vehementius alvi fluxus recrudesceat, & redit uberius?

XLIII. HANC opii facultatem augendæ præter modum copię bilis, mihi in animum confirmarunt animalium opio necatorum sectiones: in quibus semper vidi uberimam bilis copiam intestina replevisse. Quod utut jam alibi intentus adnotaverit etiam KAAVIUS, qui in duodeno canis opio sopiti *multum bilis* invenit, dum simul bile *turgerent & vesica fellis, & ductus choli-*

locus (*d*), singulari placet etiam in avium genere experimento confirmare : quod alium in finem , ante hos primo exactum quinque annos , nuper eodem exitu instituimus. Septembri mense pinguissimæ cothurnici bolum ingessimus opii crudi , pondus æquantem granorum duodecim. Ut in bolum compingerem , aquam adidi , quam dimisit ex parte flavo tinctam. Ingesto opii bolo , bene primum se habere cothurnix , & par fociis alacritate videbatur. Sed mox sensim remissa ad cavæ angulum se redigit : adeo hebes , ut cum antea conspecto homine exileret , fugamque pernicem capesseret , sic ut capite pluries cavæ parietibus impacto vertice fauciaretur , opiô acceptô , torperet penitus immota. Itaque , clausis palpebris , recubans in ventrem , a prima noctis hora , in qua bolum ingessimus , ad quartam usque , qua cubitum ivimus , permanfit. Mane cum surgerem , hora undecima , mortuam suspicabar : vivam attamen adhuc inveni , sed hebetem adeo , ut excussa staret immobilis , vix paululum referatis , mox clausis iterum , palpebris : quæ cum diducerentur , pupillam inspexi angustiore ea , quam aliæ simul positæ co-

---

(*d*) Impetum faciens dictum HIPPOCRATI num. 434.

thurnices ostenderent. Hoc in statu ad vicesimam usque horam avis perstitit, in qua tandem mortua est. Id autem discriminis inter hanc existit, aliamque cothurnicem, in qua primum hoc tentavimus experimentum, quod prior illa intra sex fere horas vivere desiit magnis artuum distentionibus agitata; hæc placidior mortua est. In illa tamen opio usus sum caute servato, in hac nonnihil, ut videbatur, effæto. Olentissimum autem stercus hæc moriens ejecit. Cujus abdomine dissecto, etsi recens esset mortua, carnes gravissime olebant: & pinguitudo omnis circum aggesta, quæ flavebat insigniter, grave ac nauseosum redolebat. Tenuibus intestinis magna inerat copia bilis flavæ, bullulis aëreis quamplurimis intritæ. Crassa item eo humore turgentia, pauxillum adhuc fœcis continebant ad annum. Ventriculô dissectô, adhuc integrum in eo opii bolum offendi: cujus ne particula quidem minima, quod ego perspicerem, descenderat in intestinum. Pauxilla tantum boli pars erat adhuc in ingluvie, humori commixta acris odoris, loturæque carnis concolori. Erat autem ventriculus circa bolum maxime adstrictus: cujus callosa interior, villosaque tunica a reliquis ventriculi carnibus, quasi caustico tacta, secesserat sic, ut leniter mulcita integre decideret. Fluidus

erat omnino sanguis, grumorumque expers, quem a dissectis eduximus cordis caveis, vasisque vicinis : in quo, adhucdum vasis inhærente, plusculæ videbantur olei guttulæ supernare. His perspectis & cum primum instituimus, & cum altera vice repetivimus experimentum, singulare subjecimus tentamen, cujus extitere effectus attentione dignissimi. Nam bolum opii a ventriculo extractum, & ingluvie defunctæ cothurnicis, iterum ponderatum, pristinum granorum duodecim fervare pondus comperitum est. Deinde hunc ipsum opii bolum, alteri cothurnici petulantissimæ ingessimus. Quæ tamen cothurnix quamquam primo tempore paululum temulenta videretur, mox tamen resipuit, pristinamque constanter alacritatem ostendit. Vixit inde alacris omnino, & nihil patiens, apud nos donec voluimus, mensem, & ultra. Mihi nunc in animo non est, ad alia properanti, quæ ad susceptum spectant de ischiade sermonem, ea, quæ possent, omnia ex his deducere experimentis : de via namque cogor declinare. Satis attamen mihi facient dummodo evincant, opii usu bilis uberem copiam, consuetoque majorem intestina ingredi.

XLIV. COMPESCUNT igitur opiata nimis acerbum ischiadicum dolorem : usumque

obtinent præcipuum in ea ischiade, quæ venereis orta caussis, communibus remediis parum obsequens est. Hæc eadem omnium maxime & constantius ferox est, & noctu intentior. Neque mihi frequentes ejus casus pertractanti multum profuisse visa sunt pleraque auxilia hætenus recensita. Nam vidi sanguinis missionem vix levasse dolorem, nec quidquam præstitisse, ne morbus augeretur. Eadem purgantium fortuna fuit. Frictionum etiam vel levissimarum usum vidi pernioxium; harum namque processu claudicatio crevit semper, crurisque dimotio evasit dolorosior. Opiata unice compefcendo dolori contulere. Præstans autem semper in hydrargyro fuit curationis fundamentum. Quando igitur constitit venereum virus ischiadicum nervum labefacere; constitit autem semper, quoties corpus infectum illa lue, dolorem ischiadicum pateretur, qui nullis cesserit efficacibus remediis, ad hydrargyri usum prudentem veniendum fuit. Mihi pluries cessit egregie mercurius dulcis septies sublimatus: cujus quotidie vespertinis horis grana circiter decem, æquis cerussæ stibii partibus additis, melleque commixtis, ægrotantibus exhibui; librâ post horæ quadrantem superpositâ decoctionis saturæ ligni guajaci. Intra unam alteramve septimanam, uti simplices

alios venereos dolores , insignesque illos nervis infidentes , quos nominant *osteocopos* , & perperam vulgo potius ad ossa tribuuntur ; sic nervosam hanc ischiadem vidi sæpe profligatam. Idque modo perfectum est, sudoribus uberrime elicitis , modo & alvo simul eliquata , quandoque vero urinis redditis crassioribus , nec raro vix ulla , quam perspicerem , sensibili humorum perturbata excretionem. Hæc si forte non proficiant ; & sæpe in venerea ischiade confirmata irrita vidi ; videtur ad ipsam veniendum esse hydrargyrosum : quam tamen multoties frustra expertam non ausim efficacem omnino prædicare. Itaque in hac etiam , ut in alia quavis ischiade pertinaci , ad alia remedia transeundum est tutiora quidem , & fructuosiora.

XLV. ETENIM quando accidit , ut omnibus auxiliis hætenus recensitis ischias renuat , vel ut forte neglecta veteraverit , jam in eo stadio pertransivit , in quo causam habet completum hydropa vaginalum ischiadici nervi (xxxiii). In cuius stadii curatione visa est adhuc inter ausus ingentes , magnosque conatus fere inutiliter fatigata medicina. Morbus etenim tristis , atque diuturnus duobus est audacibus auxiliis a medicis oppugnatus , acerrimis clysteribus , & causticis : quæ ambo novis

cruciatibus vexavere ægros tristi fatis morbo divexatos, & irritam sæpe attulerunt medicinam ipso morbo acerbiores. Visi sunt enim ad evocandum ad intestina collectum in coxa humorem, opportuni clysteres quam acerrimi; ut adeo portentosas clysterum varietates medici certatim excogitaverint: quas omnes partim ut inutiles, partim etiam ut noxias sciens præteream. Sunt nostris agyrtis, atque agricolis duæ maxime clysterum præparationes celebratæ. Etenim alii in sambuci decoctum tythymalli lac uberrime effundunt, idque toties per anum continenter injiciunt, donec dejectiones prodeant sanguinatæ; alii ex saturo bryoniæ decocto magna copia parato, uno mane, aut & altero tot consequenter clysteres injectant, donec inter summos cruciatus fundant vivum sanguinem intestina. Fatebor ingenuus me quoque nonnullas ejusmodi perfectas observasse curationes; plurimas etiam accepisse ab hominibus fide dignis. In quibus attamen affui sæpe cohorrui, & ægrotantium miseram dolui vicem, quos viderim sub ista clysterum carnificina fere exanimes: magis etiam illos, qui, his novis cruciatibus toleratis, morbum nihilominus integrum retulerunt. Adhuc autem videre videor mulieris exemplum. Erat annorum uno de quinquaginta, plurium filio-

rum mater , correpta mense Julio postica ischiade nervosa dextri lateris. Per bimensem sanguinis missione ex pedibus , & anno , ter diversis temporibus largiter instituta , purgantibus validissimis repetito usurpatis , emplastro ex resina pini , mastice , & olibano post majorem femoris trochanterem , qua princeps doloris sedes erat , a medicis inutiliter est vexata. Postremum agyrtæ consilio ad clysterem singularem ventum est ex generoso vino paratum , pauculo oleo olivarum , & uncia dimidia hieræ picræ GALENI. Primo clystere injecto , prehenditur mulier variis , violentisque convulsionibus , & statim præfocatur : quo in statu per duas permanfit pene horas , pulsu sic depresso , vix ut dignosceretur : nec antea resipuit , quam repetitis ex lacte clysteribus intestinum elotum esset , & frequentibus abdomen mollissimis ex malva cataplasmatibus esset fotum. Eam vero abdominis cruciatus non ante multos dies , quos usu repetito clysterum ex lacte paratorum exegit , relinquere. Ischias autem stetit eadem , curataque demum , ut brevi dicam (LI).

XLVI. Nec fuit causticorum , quæ Medici videntur post fallacem sæpe expertam

clysterum operam arcessivisse (*e*), conditio diversa. Videbantur enim caustica ad materiam ischiadis extrahendam, ut reapse erant, opportunissima (XLVIII) : duarum tamen ignorance rerum, speciei scilicet ischiadis, in qua unice valere possent, & loci in primis, in quo deberent applicari, raro, & casu potius, quam consilio utilia sunt experta. Neque enim omni ischiadi opes potest afferri per caustica ; nam quæ arthritica est, causticorum fere omnium solet operam eludere. Vidi per sex pene menses dolorem alte infixum paullo posterius femoris cum coxa connexum, quem neque ter repetita vesicantis actio, neque bis adhibita ustio percuraverat : erupit postremo abscessus alte intimo subjectus gluteo musculo, quem sectio profunda manifestavit. In ischiade attamen nervosa, quæ causticorum opera mirifice percuratur (LI), nisi locis aptentur opportunis, inutilia quoque caustica sunt (LII). Quam in rem presbyteri annorum trium & triginta singularem historiam enarrabo. Erat cholericæ temperie, ullis non parcens quavis tempestate laboribus, quo venatum iret. Cumque Ja-

---

(*e*) Confer. HIPPOCRATEM de affectionibus cap. XXX. pag. m. 179., & CÆLIUM AURELIANUM l. c. p. m. 553.

nuario mense per nivem altissimam confra-
gosa quædam loca venatus caussa peragra-
ret, dolore prehenditur immuni dextri co-
xendicis ad pedem usque protendente : sic
ut domum vix redire, seque lecto com-
mittere potuerit. Nihil domi sive fomento-
rum, sive unguinum, in quæ solet mulie-
rum industria esse præceps, primis diebus,
antequam Medicus arcesseretur, parcitum
ei est. Incassum omnia, sæviente in dies
cruciatu. Medicus arcessitus ischiadicam ve-
nam aperiri jubet, ac sedi dolenti huma-
nam pinguitudinem affricari. Non minus ir-
rita hæc : ut adeo sanguis denuo, tertio-
que mitti, *δραστικώτατον* illud decoctum ex
bryonia per clysteres injici debuerit. Qui-
bus, non levi sanguinis copia dejecta, non
tam conquiescere decimosextimo ferme die
morbus est visus, quam potius nova for-
ma se ostendere. Nam, qui nullo jam tem-
porum discrimine diu solebat, noctuque
maxime vexare, acutie veluti, diurnoque
officio defunctus, nocte cœpit acriter in-
sævire. Sic ut sanissimus æger traduceret
dies ; vigiles autem noctes inter lacrymas,
& ejulatus : ut, non antequam dilucesce-
ret, fessa jam lumina somno dare posset.
Tum vero nihil a Medicis intentatum reli-
ctum est, quo opem afferrent ægrotanti.
Nam, ut omnia contraham in brevi, in-

tra biennium, bis ægro dolentior sedes, post majorem femoris trochanterem, ignito ferro profunde inusta: bis plena tolerata hydrargyrosis: ex bryoniæ decocto pluries clysteres usurpati usque ad sanguinis dejectionem. Quibus omnibus vix illud tandem potuit obtineri, ut primam sæpe noctem dolor placidam relinqueret. Hoc cum esset in statu Neapolim advenit. Heic vero, pertinacia morbi, ac magnitudine perspecta, quam valentissima vix fregerint medicamina, cutis dolentiori coxæ loco superposita fetaceo trajecta est, maximaque mercurii dulcis stibio adnexi, per tres pene menses, copia data, sic ut saliva uberim efflueret: morbo tamen, uti jam antea, viribus integro. Æger tandem curationis magis, quam morbi pertæsus Neapoli excessit. Hinc manifestum est ustionem illam, quam alias (LIV) ostendam hanc ipsam ischiadem, si opportuno instituatur loco, posse feliciter percurare, profunde adhibitam loco non suo inutiliter cessisse. Quod idem variis exemplis, quæ sciens præteream, vidi comprobatum. Causticorum reliquarum fortuna eadem est (I, LII). Hinc videas Chirurgos expertissimos, ustionem illam, quam DIOSCORIDIS auctoritate motus *Arabicam* vocabat SEVERINUS (f),

---

(f) Pyrotechniæ Chirurgicæ cap. I.

vulgo ad ischiadem institutam post majorem femoris trochanterem passim aut inutilem, aut raro proficuum prædicare.

XLVII. HORUM autem remediorum ad posticam ischiadem nervosam confirmatam fallax, aut inconstans utilitas vulgarem peperit vocem, hac ischiade prehenso incurabili morbo fatigari. Cujus cum apud nos frequentissima occurrerent exempla, sic ipse mecum cogitare coepi. Vapor imbutus acri materia redundans in vaginis ischiadici nervi eas distendit, & facit hydropicas (xxvii, xxxiii). Hic vero hydrops, si non sanguinis missione, non purgantibus, non clysteribus, non frictionibus cessit, venarum absorbentium ex vaginalium cavo jam clausisse debuit orificia: quæ, si patula essent, nequirent non exfugere (xxxiv), detrahereque a sede, in qua hiant, quidquid humoris occurrit: maxime dum inanitur evacuationibus machina, vel residens ipse humor frictionibus commovetur. Quæ superesse igitur difficili morbo curandi fructuosior ratio posset? Nonne illa, quam inire solemus, cum in pectoris hydrope, vel abdominis, vel cujusvis alterius corporis partis, ob eundem forte obfartum absorbentium venarum, alia remedia nullatenus profuere? Ea vero esset loci hydropici perforatio, qua, sine venarum ministe-

rio, via posset patentiori collectus humor educi. Quis vero ferat nervum perforari? Sunt enim nervi carnibus sepulti, quas tra-
jicias oportet, antea quam nervum assequa-
ris: & ut carnum innoxia sit trajectio,
quam potius censeam periculo plenam;
quis perforans sic ducat instrumentum, ut
quem petas nervum certe attingat? quis
ut vaginas nervi perforet, nervi fibris in-
tactis? quis liberum spondeat exitum lento
humori ex angusto meatu, & undique op-
presso?

XLVIII. His qui animum advertat, nisi
si Anatomes lumine illustretur, facile etiam
id pronuntiet, quod medici præstantissimi
alias sunt professi, confirmatam nervosam
ischiadem posticam nulla posse ratione cu-
rari. Nam quæ tanta dementia esset pericu-
losiorem ipso morbo instituere curationem?
Sed Anatomes adjumento nobis & visum
aliter, & expertum est. Nam perforatio
vaginarum ischiadici nervi, quæ superesset
una efficax omnino confirmatæ ischiadis me-
dicina, facili negotio perfici potest. Siqui-
dem obstaculum, quod facere solent mus-
culi nervos protegentes, in ischiadico ner-
vo, cujus vaginæ perforandæ sunt, multis
in sedibus deest. Estque antea consulto de-
monstratum (XXIX) ad fibulæ caput, ad
imam tibiam, adque dorsum pedis, ipsam

ischiadici nervi partem in postica laborantem ischiade nervosa, musculorum accubitu privari, ac tegumentis unice opertam esse. His igitur in sedibus, musculis intactis, cute unice penetrata, vaginæ ischiadici nervi perforari possent. Quod ut primum cogitavi, altera nec levis nata mecum est quæstio : qua scilicet ratione illis in sedibus subcutaneis ischiadici nervi tuto possent vaginæ perforari. Nam si punctim impetas, metus est, ne trajicias cum vaginis filamenta nervosa, & quam tentes dolore liberare, convulsione excitata, partem corporis perdas ; si cæsim, metus idem fere est. Præterea lentus humor est, qui vaginas infarcit, ut si velis educere, non aperiendæ tantum sint vaginæ, sed ad sedem apertam vocandus ultro inclusus humor sit, atque omnino veluti attrahendus. Quæ sæpius meditata mihi in animum induxerunt vaginalium apertionem non feriente instrumento procurare, sed caustico potius vesicante. Cujus opera quotquot poteram proficuos in hoc opere effectus spe complecti, omnes consequi posse videbantur. Nam si erant, aperiendæ vaginæ, inclusum ut dimitterent humorem, vesicans certe, ulcerata cute, aut aperire poterat, aut tamquam ex apertis inclusum humorem elicere. Etenim cutis ulcus vesicante factum, si

subjectas attingeret vaginas, immediatum inclusi humoris exitum procuraret : si, vaginis intactis, in cute subsisteret, quoniam cutis cellulæ cum vaginalum cellulis communicant, si qua vis ad cutis cellulas traheret humorem, ea vaginas vacuaret. Quam attrahendi vim ulcera possidere, quæ vesicantia efficiunt, mihi plurimis est probatum experimentis. Nullum etenim vidi natum dolorem in locis cuti subjectis, a decubitu factum lentæ acrisque materiæ, quem vesicans impositum sedi dolenti, ulcere facto, penitus non curaverit : quorum exemplorum tanta mihi, tamque obvia copia est, ut, si aliqua recenseam, videar insolens. Ea vero demonstrant attractum humorem a subjectis locis per cutis ulcus emanasse.

XLIX. NEC mihi repetant hanc dolorum evanescentiam non probare vim illius ulceris attractricem ; quasi forte ulceris sedi subjecta materies aut vesicantis stimulo commota solvi potuerit, & facilius in sanguinem resorberi ; aut cute contracta, quod fit cum ulceratur, adeo apprimi, ut in sanguineas venas remearit. Sunt enim hæc omnia partim rationibus adversa, partim etiam experimentis. Siquidem cutis, utut ulcere contracta, lentam acremque subjectam materiam adeo nequit urgere, ut sola appres-
sione

sione ejus ingressum adjuvet in sanguiferas venas. Nam si quæ alterna pressio est, & frictioni similis, vix huic par officio potest esse : vel hanc ipsam pressionem alternam, palpitationi similem, quomodo potest ulcerata cutis exercere ? Sed attendamus experimenta. Est morbi genus venerea natum lue insidens ossi, *gummi* vulgo vocant. Hoc fit ab acri venereo viru periostrium insidente, cujus opera inflammatur hæc membrana, & convenientibus stimulo humoribus, intumescit : hi autem humores veneni vi sensim in naturam lardo similem transeunt, & maximam partem inter periostrium, atque os adunantur. Eorum attactu ossis substantia sensim corrumpitur, periostrium ipsum, sæpe carnes adjectæ. Optabile est, quod reapse accidit frequentius, ut, quando fieri gummi debeant, iis in ossibus fiant, quæ cuti immediate subjiciuntur. Nam subnascentibus si vesicatorium imponatur, constanti experientia mihi ad hunc diem centies iterata, non comprimuntur modo, & inhibetur illico incrementum ; sed dolor antea gravis conquiescit, tumorque ipse sensim residit, prout ulcus manando veterascit : ulcere autem ad finem perducto, integra restat pars, nec quidquam gummi reliquum invenitur. In fronte, in capillata calvæ parte, in medio

sterno, in summis spinosis vertebrarum dorſi processibus, in ulnæ olecrani parte extima, in facie tibiæ anteriori gummi subnaſcentia sæpiſſime vidi, quæ, imposito ſtatim veſicante, ut ulcus excitatum eſt, atque manavit, conſtanter evanuerunt. Hujusmodi curationum quid refert hiſtorias proferre numeroſas, quæ nunquam tantum addere poſſunt fidei, quantum mihi dabunt ultro quiqui velint in morbo fatiſ obvio tentamen inſtituere? Hoc mihi potius addere liceat, natiſ etiam gummi, & augmentum adeptiſ opem impositum veſicans attuliſſe : & quamquam aliquando primi facti ulceriſ decurſuſ morbum non extinxerit, alterum tamen ulcus, novo ſuperpoſito veſicante, factum, non raro morbum ſuperavit. Nulluſ autem dubito hanc opem, quam in gummi venereo percurando veſicantiæ præſtant, manifeſto probare veſicantiuſ eximiam in extrahendo a ſubjectiſ ſedibuſ manente in illiſ humore, eodemque per ulcuſ vacuando, poteſtatem. Nam ſi gummi curatur, quorſuſ ille viroſuſ gummi excitans humor divertit? numne in ſanguinem regreſſuſ eſt? quemadmodum regreditur cum, cute intacta, ſive emplaſtriſ hydrargyro divitiſ, ſive unguento cum hydrargyro præparato gummi tegitur, aut confricatur. At ſolutum ita gummi, dum conceptum ve-

nenum sanguini immiscet, quot non damna post se trahit? Exempla quæ addam fidem faciant. Militi annorum fere triginta in dextra calvæ parte, propter tempus gummi duo fat ampla enascuntur Imperat Chirurgus, capillitio derafo, elevatas gummi sedes primum unguine confricari cum hydrargyro præparato, inde contegi emplastro, quod est de ranis cum duplicato mercurio. Sexto die gummi vanuerunt Sed uno, aut altero interjecto die corripitur æger dolore capitis ingenti, & pervigilio: additur his febris. Inflammanur fauces, & deglutitio perit. In hoc statu nata spontanea vehemens diarrhæa saluti fuit: fortassis & aliquot natæ in cute pustulæ Tetrior est casus quem adnectam. Vir erat pene quinquagenarius gummi vexatus in anteriori extremo dextræ veræ tertiæ costæ, qua suæ cartilagini committitur. Adit nuper Nosocomium. Confricari gummi unguine ex hydrargyro jubetur. Fit per quinque dies. Solvitur disparetque gummi. Statim vero febris excitatur insignis, gravitas primum capitis, mox sopor, huc illuc convellitur, maxime palpebris, pulsus depressi fiunt, anhelitus, sensuum omnium oppressio Moritur æger ante horas duodequadraginta. Abdomen apertum ostendit sub peritoneo, comitem dextrorum iliacorum vasorum,

abscessulum ichoroso humore plenum, qui sub FALLOPII ligamento versus femem vergeret. Pectus ubique sanum, & in gummi sede cavum in osse ostendit pauculo sanguinoso humore refertum. Caput sub dura matre, inter hanc & cerebrum, maximam sabalbidī feri, enormemque copiam collectam habebat. Cerebro detecto, inter arachnoideam, & piam matrem, puris circa cerebrum, & cerebellum, ubique fere mirifica collectio fuit, subviridis, & densi, ut eradi posset frustulatim, effluere non posset. Nonne pectoris gummi materies frictionibus in sanguinem repulsa (XLI), & in caput ejecta ægrum hunc confecit? Nunquid unquam tale sequitur gummi vesicante curatum? Equidem aut me numerosissima exempla deceperunt gummi sine ulla subsequente noxa vesicante curatorum, aut hæ curationes manifeste evincunt, quæ vesicante curantur, gummi venenum e corpore extrahi, non in sanguinem remeare.

L. Igitur vesicantia, sicubi applicantur, qua ulcus excitant, attrahunt in sedem illam, quam exulcerant, subjectos humores, perque factum ulcus evacuant. Nihil ergo erat causæ, cur in postica ischiade nervosa, cum essent vaginæ ischiadici nervi evacuandæ, vesicantium applicatio ad sedes nervi subcutaneas negligeretur, unde

possent per vesicantis ulcus vaginæ illæ evacuari. Quod primum ut facerem ratio me potissimum persuadebat ; postea vero , ut fit recogitanti , sensim vagæ quædam animadversæ apud veteres , recentioresque Medicos observationes tanquam calcar addiderunt. Occurrebant namque casus hujus ischiadis aut forte fortuna , aut irrationabili consilio percuratæ , qui cum nullam haberent aliam manifestam adeptæ curationis rationem , in nostra videbantur medendi intentione præclarum habere posse fundamentum. Namque GALENUS incidenter memoraverat sanatam in viro ischiadem *quatuor jam annos parvis intervallis recurrentem*, postquam curatum fuerat, quod acceperat vulnus in malleolo, in quo arteria fuerat discissa (g). Mihi vero videbatur illud malleoli vulnus ischiadis curationi profuisse, propterea quod inciderit forte in locum, sub quo nervus laborans excurrerebat, ejusque vaginas vacuaverit. PAULUS autem ab ÆGINA, cui maxima fuit ad ischiadem percurandam in unctione fiducia, inter sedes in ischiade urendas locum maxime indicavit *supra malleolum anteriorem* (h) : quæ uestio, forte fortuna

---

(g) In libro de sanguinis missione.

(h) De re medica Lib. VI. cap. LXXVI.

utilis quandoque experta, rationem habere potuisse videbatur, quod ad imam subcutaneam ischiadici nervi partem, propter illum malleolum descendentem, pertinuerit. ALBUCASIS vero fuit, qui maxime omnium nostris rationibus videbatur explicabiles attulisse observationes; nam *in ea ischiade, in qua ad digitos usque pedis dolor tendat, tribus punctis, aut quatuor, aut, si videretur, etiam pluribus, quo loco æger doceret, dolorem scilicet maxime insidere, inurere cauterio* commendavit (i): scilicet cum dolor nervi tractum potissime teneat, super ipso nervo censuit inurendum. Et hæc quidem disjectæ apud veteres, sed forte fortuna veluti in antecessum præparatæ, nobis arridentes observationes, tanquam fortuito præmissæ veri faces videbantur, quarum aliæ nonnullæ elegantiores apud recentes medicos etiam occurrerant. Etenim ALTIMARUS, qui floruit apud nos sub medio seculo decimosexto, cum multa, ut nunc scriptores medici solebant, indiscriminatum consarcinasset, quæ ischiadem everterent, hoc demum tamquam ultimum *diuturno coxendicum dolori* commendavit auxilium; *igne sub genu externa in parte inustionem efficere* (k). Quod

---

(i) Libro primo cap. 43.

(k) De medendis Hum. Cap. morb. cap. CXVIII.

idem paullo post JOANNES ZECCHIUS sum-
mopere collaudavit, qui, perdurante is-
chiade, paullo subtus genu, in parte ex-
teriore lateris affecti, cauterium censuit
inurendum (l). Cur autem ea sedes ustio-
ni propitior? an *derivationis causa*, uti
ZECCHIUS voluit? sed cur non aliis exci-
tata locis ad eam plagam spectantibus æque
utilis ustio esset? nonne quia in parte illa
*exteriore affecti lateris, paullo subtus ge-
nu* instituta, super ischiadici nervi parte
caderet, cuti subjecta, ad fibulæ caput;
itâque opportuno in loco (XL) ejus vagi-
nas aperiret? Neque urendi locum minus
spectabile & egregium invenit, hypothesi
erronea feliciter usus, ADRIANUS SPIGE-
LIUS: qui cum sedem ischiadis in venis
cruralibus cum HIPPOCRATE (V) colloca-
ret, *inter principia musculi gastrocnemii*,
qua vena descendit poplitæa, fonticu-
lum proposuit excitandum (m). Quem
SCULTETUS in se ipso tam feliciter exper-
tus est, ut post varia incassum adhibita me-
dicamina, hujus fonticuli beneficio non a
præsenti modo ischiade sit curatus, sed per
longam annorum seriem ab eadem immunis
exstiterit. Quamobrem non dubitavit asse-

(l) Consult. Med. XLIII.

(m) De humani corpor. fabr. lib. V. cap. IX.

rere, *ubi tam interna, quam externa remedia sine successu in hoc fuerint morbo usurpata, tanquam ad sacram anchoram ad fonticulum in hac sede excitandum confugiendum esse* (n). Quod postea JOANES RHODIUS comprobavit (o). Quis vero non videat non ob venæ, quæ nusquam ischiadici doloris sedes est, sed ob nervi ischiadici viciniam furam subeuntis (xxix) eum fonticulum prodesse potuisse?

LI. HACTENUS relatæ Clarissimorum Virorum observationes, quibus nobis meditata ratio curandi confirmatam nervosam ischiadem posticam, quasi totidem præclaris fundamentis inniti posse videbatur, non facile dixero quantam mihi spem injecerint profuturæ vesicantium operæ super sedes subcutaneas ischiadici nervi. Neque enim amplius videbatur nova omnino, & audax nostra illa curandi ratio, cujus ante nos præclara jam indicia medici reliquerant præstantissimi. Nihil igitur fuit reliqui, cur ulterius dubitaremus spem conceptam repetere experimentis. Quod erat facillimum. Siquidem apud nos frequentes casus occur-

---

(n) Armamentar. Chirurg. decel. Tab. LIV. r. p. m. 195. editionis Amstelædami anno MDCCXLI.

(o) Observat. Medic. Cent. 3. observat. 88.

runt hominum hac ischiade laborantium. Tentavimus ergo primum quid vesicans ef-
ficeret applicatum capiti fibulae, sic ut to-
tam ejus loci subcutaneam nervi partem
comprehenderet. Cum etenim in nervosa
ischiade postica a coxa ad fibulam dolor
maxime saeviat, a fibula ad pedem longe
minus, mihi videbar intelligere materiae
acris copiam majorem a coxa quoque ad fi-
bulam nervi vaginas incolere; quam si ve-
sicante ad imam tibiam, dorsumque pedis
applicito vacuare contenderem, metus erat
ne vel viae longitudo, vel vaginarum ner-
vosarum iis in locis angustia descensui ma-
teriae officeret, ejusdemque vacuationi. Ap-
plicari ergo primum in homine quadrage-
nario, quatuor jam menses, & amplius is-
chiade nervosa laborante, fibulae capiti ve-
sicans imperavimus sequenti ratione. Pa-
stam vesicantis communi methodo paratam
in formam planam, sex longam transversos
digitos, quatuor latam, extendi jussimus.
Haec transversim capiti fibulae applicata est
(p), sic ut medium emplastri totum fibu-
lae caput occuparet, fusque deque super-
esset, sed maxime deorsum: hinc vero,
& illinc extrema longitudinis emplastri, al-
terum ad poplitem ascenderet alterum des-
cenderet ad tibiam. Fascia vesicans firmatum

(p) Vide icon. adject. L.

est. Post quatuor fere horas ardoris sensus dolentissimus cæpit in vescantis sede persentiri, cujus opera coxarius dolor visus est hebetatus. Dubium tamen an ex eo quod materiam nervo insidentem vesicans cœperit detrahare, an quod actior vesicantis dolor ischiadici doloris mitiorem sensum occuleret. Post horas quatuordecim amplissimam vesicam emplastrum excitaverat: eoque ablato, vesica incisa est: effudit flavissimi sèri uncias pene quatuor. Ulcus recenti butyro consueta methodo cæpit mederi: novem manavit dies. Pulcherrimum fuit a primo jam die, quo excitatæ vesicæ serum emissum est, potuisse ægrum cruri melius insistere, noctemque sequentem duxisse commodiorem: cumque lecto commissus curationem perficeret, non sine nostra gestienti voluptate, tertium post diem professus est se dolorem non amplius ab ossis sacri, & magni trochanteris regione sentire, sed animadvertere supernas sedes doloris originem reliquisse, & sensim versus ulcus vesicantis descendere. Septimo demum die in vesicantis ulcere dolor constitit, femore penitus liberato. Hic descensus doloris mihi aperte probare videbatur hydropem vaginarum ischiadici nervi sensim per ulcus vesicante factum depleri, sic ut qua ratione in ulcus ipsum acris materia de-

super descenderet, paullatim immunes supernas nervi partes ab irritatione relinqueret; donec penitus educta, dolor prorsus evanesceret. Nono autem die & qui a fibula erat ad dorsum pedis dolor fere evanuerat, quo tempore per se ulcus solidatum est, Idque fecit, ut putaremus fortasse ob situm cruris horizonti parallelum, æque ad ulcus descendisse humorem occupantem nervi vaginas tum a coxa ad fibulam, cum a fibula ad pedem, unaque via fuisse vacuatum. Ab eo tempore constanter immunis a pristino ischiadis dolore æger fuit.

LII. Post hoc experimentum quot pari semper eventu per hos quatuor annos instituerim in Nosocomio, auditores nostri præclare meminerint: ego certe metuum, si edixero, jactantiæ infimulari. Observationes tamen aliquot, tot ab exemplis erutas, non possum præterire. Et primo quidem sæpe vidi serum illud in vesica, quam emplastrum excitavit, coadunatum, acre adeo exstitisse, ut intolerabilem ægro ardoris sensum inferret, quandoque etiam vesicam ipsam præroderet, emergeretque. Vidi adolescentem sex & viginti annorum, duos jam menses hac ischiade crudeliter vexatum, cui rupta per se est maxima vesica ad fibulæ caput emplastri opera excitata:

ferum, quod emerfit, per crus descendens, quæ attigit cruris loca, latissime omnia ex-
coriavit. Quod certe, nisi fallor, acris in-
dolis materiæ dolorem ischiadicum infe-
rentis non leve indicium (VII) est. Des-
censum autem illum originis doloris, ma-
gis magisque in dies, versus genu, rari
fuere casus, qui distinctissime non ostende-
rent: vix unum & alterum in tot exemplis
memini. Accidit etiam iis, qui nervosa is-
chiade postica diutissime laboraverant, ut
emplastri opera excitata vesica ferum quan-
doque funderet tenacissimum, glutinique
par; quod ferum cum evasit, vetus ischias
evanuit. Adeo ut his in ægris si primi vesi-
cantis opere emerfit lentus ille & tenax hu-
mor, primum vesicans depulit omnino mor-
bum: sin minus, primi vesicantis ulcere
solidato, toties oportuit vesicans iterare,
donec glutineum illud penitus eliceretur.
Habeo frequentes casus, qui vel tertium
vesicans repetito exegerint. Placet ad hoc
unam, aut alteram historiam recensere. Mi-
les erat annorum sex & quinquaginta: cor-
ripitur Septembre dolore vehementi, cujus
certam mihi causam nesciret affirmare. Do-
lor a sacri ossis regione per posteriorem par-
tem majoris femoris trochanteris, perque
poplitem, prioraque cruris, exteriorisque
malleoli in subjecti pedis dorsum veniebat.

Applicatum est ei amplum vesicans in fede articulum femoris cum coxa spectante, qua maxime dolor sentiebatur : sed excitatum ulcus, etsi manaverit diu, dolor tamen integer mansit. Expertâ inutiliter vesicantis operâ, sedes eadem ignito ferro profunde inusta est, sed dolor & manante, & solidato hoc altero ignis ulcere, nihilominus perseveravit. Tandem plenam sustinet hydrargyrosim ; neque dolor post diuturnam salivationem quidquam imminuitur. Adit post hæc, mense a morbi origine undecimo, Nosocomium, nostræque curæ committitur. Ei cum alvus esset per se citata, neque vitæ vires nimiae essent, & alvi solutionem, & missionem sanguinis peperimus. Statim ergo ad fibulæ caput vesicans emplastrum iussimus applicari. Cujus opera vesica insignis excitata est, qua per se ruptâ, serum quidem fluens multum effluxit, multum tamen coagulatum & tenax in vesica relictum est, quod, vesicæ pelli- culâ recisâ, est extractum. Postea ab ea vesica qui effluxit densus adeo humor fuit, ut fascias, quæ vesicans retinebant, invicem glutinaverit, cutique proximæ valenter adstrinxerit. Nono die, solidato vesicantis ulcere, curatus perfecte æger erat. Vir alter annorum quatuor supra triginta, Februario mense dolore corripitur in coxa

sinistra, sine causa manifesta. Tractum hic dolor sequebatur, qui est in nervosa ischiade postica. Multis remediis, quorum vix memoriam retinebat, inutiliter adhibitis, plurimorum consilio Medicorum subivit universalem hydrargyrosim. Hujus opera quinque & viginti dies ingentem salivationem æger passus est: dolore, quod mirum, persistente, etsi certe refracto, quandoquidem nocte non tam acriter infæviret. Pertæsus æger cruris impedimentum, irritamque curationem, sub initiis Augusti fertur ad Nosocomium, nobisque curandus demandatur. Primo die alvum solvi jussimus drachma pulveris farsæ solutivæ cum granis octo mercurii dulcis. Soluta quater est. Altero die vesicans ad fibulæ caput est aptatum. Tertio vesica excitata visa est perampla, deditque incisa flavissimum tenue serum: dolor autem eo die minor fuit. Ad octavum usque diem, quo vesicantis ulcus confanuit, adeo sensim imminutus dolor erat, ut interdiu levissimus sentiretur, nocturnis tamen horis leves quasdam exacerbationes haberet. Igitur vesicans alterum in eadem sede est appositum, hocque vesicam excitavit amplam, quæ rupta inventa est, serumque visum effudisse aquæ saturæ ichtyocollæ tenacitate par: hujus opera dolor ulterius est imminutus. Sed octavo

etiam die ulcus alterum confanuerat, neque dolor penitus excefferat. Tum tertio super eodem fanato jam loco vesicans est impositum: hoc vesicam excitavit tres pene uncias lymphæ mucosissimæ continentem: tertio ab hoc vesicante die dolor penitus evanuit.

LIII. HÆC, aliaque paria recensitis exempla mihi aperte probarunt summam esse necessitatem ad vetustam percurandam nervosam ischiadem posticam eliciendi glutineum illum, tenacemque humorem, qui vaginas ischiadici nervi diutissime insidendo eam forte lentitudinem acquisivit. Ego vero glutineam naturam illam pertinere putavi magis ad eam morbose humoris partem, quæ a summa coxa ad fibulam nervi incolat vaginas, quam ad reliquam ad pedem usque iisdem in vaginis resistentem. Hanc enim morbificæ materiæ partem ut habeam vel in diuturna ischiade nervo pauciorē, fluidioremque, faciunt hæc duo, subjectio nempe non levis ad musculos cruris multæ partis ejus nervi, qui a fibula ad pedem venit, qua nonnihil præcavetur mora humoris, & lentitudo; facilis deinde expecta, per ulcus excitatum ad fibulæ caput, doloris insidentis crus ad pedem usque integra evanescentia. Quæ præsertim evanescentia liquido ostendit levem adeo, fluen-

temque materiam tibialem illam nervi sedem continuisse, ut ad ulcus superne ad fibulæ caput excitatum ascendere potuerit, & illac vacuari. Quamquam ingenuus non dissimulabo casus mihi quosdam occurrisse, in quibus, post curatum ulcus ad fibulæ caput vesicante factum, dolor a coxa ad fibulam evanuerit, illa nihilominus reliqua doloris parte, quæ a fibulæ capite ad pedem est. Id vero cum accidit, aut ad inum tibiæ frontem (*q*) ad quatuor transversos digitos supra malleolum exteriorem, extrorsum vesicans applicari jussimus transverse, felicissimo eventu : aut ad summum pedis dorsum etiam transverse (*r*) pari successu applicatum est. Mihi vero olim hæc ad pedis dorsum vesicantis applicatio quodammodo blandiebatur sæpe ab imis sedibus eliciendi omnem humorem, qui superas omnes ischiadici nervi vaginas infarciret : sed constanti experientia edoctus sum nullibi dolentius aut agere vesicans, aut vesicantis ulcus apertum fervari. Vidi ægros molestissimo doloris sensu horas omnes traxisse, quotquot vesicantis unctionem comitabantur : ulcereque perfecto, non tam reliqui ischiadici doloris causa, qui sæpe omnino evanuerat, quam dolentis ulceris

---

(*q*) Vide Icon. adject. K. (*r*) Ibidem I. mo-

molestia gradum sistere nequivisse. Itaque cum effectus æque felices, minusque molesti comitarentur emplastrum imo tibiæ fronti applicatum, nihil fuit causæ cur ab aliquo hinc tempore pedis dorsum ulcerarem.

LIV. QUÆ hæcenus exposui plenam historiam habent nostrarum omnium in ischiade nervosa percuranda observationum: ex quibus spero, nisi me plurima fefellerunt experimenta, fructum non levem, quotquot experiri velint, relatueros. His autem auctor sim, si rerum, quas tradidi ad curam pertinentium, potiri velint, ut antea consulant egregias duas Anatomicas Tabulas EUSTACHII XX, & XIX, ut inde doceantur decursum in primis ischiadici nervi: nostramque conferendo adjectam in calce hujus operis iconem, cum Tabula EUSTACHII XIX, manifestius intelligant, quam ad nervi partem vesicans pertineat, dum cui-cumque trium, quas designavimus, sedium applicatur. Quibus in sedibus pro vesicante sæpissime ignitum ferrum applicare voluissim. Fuit mihi namque non levis olim conjectura ignis vi, quem tantopere veteres (L) commendaverant, citius ad sedem igne tactam acrem materiam vaginas infarcientem ischiadici nervi attrahi potuisse. Acrior est enim stimulus ignis, & celerior. His accedebat non inelegans fama, qua

H,

perlatum est apud Marateenses in Lucania Monachum agyrtam olim extitisse, qui curaret actutum hanc ischiadem ignito ferro eam cruris frontis sedem attingendo, quæ supra malleolum anteriorem quatuor est transversos digitos. Cujus ego rei rationem pervidebam ab adusta sede pendere, cui subcutaneus decurrit ischiadicus nervus. Adhuc autem tanta fuit nostrorum ægrorum de igne formidatio, vel quod aliàs inutiliter in femore pertulerant, vel quod vesicante curatum lenius iri opinarentur, ut numquam locus fuerit hujus tentaminis instituendi. Mihi interim adeo felix opera vesicantis est experta, ut partim nefas duxerim, tentandi unice causa, ignis medicinam adeo asperam adhibere, partim non-nihil efficaciorum certiorumque vesicantis operam ignis virtute judicaverim. Quamquam enim stimulus ignis acrior celeriorque sit, ut videatur ad sedem adustam posse materiam vaginis nervi clausam convocare; quia tamen ignis in parte, quam attingit, escharam efformat, convocatæ materiæ exitui longum superesset impedimentum. Accedit his, quod si lentus humor est excernendus, uti in ischiade veterata, non tam apta cutis adusta igne, atque crispata ei posset esse excretioni; ut videatur potius recenti, quam veteratæ ischiadi posse ig-

nem prodesse. Quod si recenti prodest, quam vesicans appositum facile curat, non video, cur ignis seligendus sit, a quo illud etiam esset peritimescendum, ne indocta manu incautaque adhibitus, dum cutem exulcerat, subjectum attingat nervum, & adurat. Cuicui vero ignis opera placeat, si applicandus est, tutius ad eam tibiæ frontis partem applicabitur, quam designavimus (s).

LV. Non est autem dissimulandum vesicantis ustionem, si qua unquam in sede, in illis certe sedibus subcutaneis ischiadici nervi evadere dolentissimam. Sed quo dolentior fuit, mihi visa fructuosior. Quod idem fit quoties a dolore pari cubitalis nervus insidetur. Vesicans enim, secundum brachii longitudinem sedi applicitum dolenti, vidi dolores illos pertinacissimos solvisse. Cujusmodi exempla jam quinque adhuc habeo. Dum tamen ea sedes ulceratur dolor est insignis. In postica ergo ischiade nervosa, postquam vesicantis ulcere eductus sit humor omnis qui vaginas ischiadici nervi occupaverat, cessat integre dolor. Ille interim obfarctus (xxxiv) vaginalum sensim, opinor, folidescit inter laminae cellulosas, eoque fortassis vaginalum crassitu-

---

(s) Icon. adject. K.

do augetur. Itaque redduntur robustiores, & forte minus aptæ restant, quæ recipiant ischiadem : solet hæc autem ischias cæterum esse ad recidivatum proclivis. Quamquam ego nunquam adhuc viderim quos vesicantis opere percuravi iterum in ischiadem recidisse.

LVI. TRANSITUS autem in semiparaly-
sim stadium est postremum nervosæ ischia-
dis posticæ ; de quo dicam, quas habeam,
observationes. Quando enim dolor ischiadi-
cus unâ perstitit, vesicantis opere percura-
to dolore, rediit cruri pristina vis. Si do-
lor paullatim evanuit, crurisque macies, &
torpor fuit reliquus, unicum in frictionibus
inveni præsidium. Itaque, manibus lineis
asperis pannis obvolutis, femoris exte-
riorem, posterioremque sedem, sub qua ner-
vus ischiadicus decurrit, secundum longi-
tudinem, quotidie mane, confricari jussi-
mus. Post frictionem scuticâ coriaccâ plan-
tam subjecti pedis aliquot vices continuo
dolari. Idque diu fuit peragendum. Pro-
fuit autem his ægris simul vespere guajaci
decoctum propinasse. Ita vidi non quidem
maciem ablatam, quæ fuit semper pertina-
cissima, sed nonnihil virium cruris muscu-
los resumisse.

LVII. His de postica ischiade nervosa,
qui morbus est longe frequentissimus, ad-

notatis, restat ut de nervosa ischiade antica, quæ rarior est longe, minusque molesta, pertractemus. Infidet hæc nervum cruralem, cujus ductum doloris sensus manifeste persequitur : eamque progignit acris intrusa materies in ejus nervi vaginas, cujus fons idem ac ischiadico nervo est, immorandi causa difficilior. Stipatior enim undique musculis cruralis nervus est, frequentique pressura vaginas habet exercitas, qua dispellant humorem, si velit immorari. Vidi semper hanc ischiadem noctu etiam acerbata, vidi & intermittentem. Evasit etiam, ut postica, australi regnante tempestate, aut calidis admotis, perennis, & gravior ; mitior, interdiuque silens sereno tempore, vel aquilonari. Non semel originem ei dedit lapsus machinæ violentus in latus alterutrum, qui lapsus in homine sexagenario posticam simul, anticamque dextri lateris intulit ischiadem nervosam. Nunquam in ea ischiade percuranda causticis usus sum : semper etenim cessit misso primum sanguine, si videretur, ex hæmorrhoidibus, vel pede subiecto, tum alvo matutinis in horis communibus clysteribus exercita. Vespere tamen semper, si veneræ luis affluit suspicio, superius in hunc usum recensita (XLIV) imperavi : sin minus ad humores dissipandos aut lenem fri-

ctionem (xli), aut frequentem vecturam commendavi. Hi autem, uti posticam nervosam ischiadem patientes, si cubitum velint habere tolerabilem, non quidem laneum (xxxii), sed stramineum semper, crinaleve lectum incubent. Sic vidi, uti cæteris in rheumaticis, & arthriticis, faciliores accessisse somnos, doloresque nocturnos fuisse mitiores.

HÆc habui, doctissime SWIETENE, quæ de Ischiade nervosa ad Te perscriberem : si rei dignitas spectetur, pauca fortassis, inornata, & manca ; si vero difficultas, quæ in tractatione omnino nova summa fuisset optimis quibusque ingeniis, nedum mihi homini obtusissimo, plus fortasse quam satis dicta videbuntur. Neque vero in provincia adhuc inaccessa viæ comitem alium, & ducem habui. Oportuit proprio Marte invia tentare, & fortibus ausis tenebrata pervadere. Supplebunt spero Viri docti, optimisque subsidiis me longe instructiores, quæ certe non pauca huic operi defint ; & quæ dedi non satis explicata, illustrabunt. Fructum laboris maximum habebo, si excitasse videar ingenia optima, quo in re utili proferant bona sua. Quod ego in primis, Clarissime SWIETENE, a Te censeo expectandum, quandoquidem immortalibus illis in BOERHAAVIUM Commentariis, quæ nostra vota sunt, supremam manum imposueris.

CHARACTERUM ICONIS EXPLICATIO.

F Femoris partem Icon exhibet cum crure, & pede, ad sedes designandas, ad quas vesicans debeat applicari, quo pertineat ad præcipuas partes subcutaneas ischiadici nervi.

A Femoris pars ad genu.

B Genu.

C Rotulæ sedes.

D Poples.

E Caput fibulæ.

FFF Spina tibiæ anterior.

G Malleolus exterior.

H Malleolus interior.

I Sedes in dorso pedis, sub qua extrema pars portionis cruralis ischiadici nervi subcutanea decurrit.

K Sedes in frontis tibiæ inferiori parte sub qua cruralis eadem portio, recens musculos evasa, subcutanea descendit.

L Sedes ad fibulæ caput sub qua cruralis portio ischiadici nervi recens a trunco separata in priora cruris deflectit subcutanea.

M Ferramentum quandoquidem aduri velit sedes K.

FINIS.

